

YK:n lapsen oikeuksien komitea

Yleiskommentti nro 25 (2021)

**digitaaliseen ympäristöön liittyvistä
lapsen oikeuksista**

I. Johdanto

1. Tätä yleiskommenttia varten haastatellut lapset kertoivat, että digitaaliset teknologiat ovat välttämättömiä heidän nykyisen elämänsä ja tulevaisuutensa kannalta: ”Digitaalisen teknologian avulla saamme tietoa kaikkialta maailmasta”; “[Digitaalisen teknologian kautta] tutustuin identiteettini kannalta tärkeisiin näkökulmiin”; ”Kun on surullinen, internetissä voi nähdä jotain, mistä saa iloa”.¹
2. Digitaalinen ympäristö kehittyy ja laajenee jatkuvasti. Se kattaa tieto- ja viestintäteknologiat kuten digitaaliset verkostot, sisällön, palvelut ja sovellukset, toisiinsa yhteydessä olevat laitteet ja ympäristöt, virtuaalisen ja lisätyn todellisuuden, tekoälyn, robotiikan, automatisoidut järjestelmät, algoritmit ja data-analytiikan, biometriikan ja implanttiteknologian.²
3. Digitaalisella ympäristöllä on kasvava merkitys lasten elämän eri osa-alueilla, myös kriisien aikaan, sillä yhteiskunnalliset toiminnot, kuten koulutus, julkiset palvelut ja kauppa nojautuvat yhä enemmän digitaaliseen teknologiaan. Tämä antaa uusia mahdollisuuksia lasten oikeuksien toteuttamiseen, mutta myös lisää heidän oikeuksiensa loukkaamisen ja hyväksikäytön riskejä. Haastatteluissa lapset esittivät näkemyksensä, että digitaalisen ympäristön tulisi tukea ja suojella heidän turvallista ja oikeudenmukaista osallistumistaan verkossa: ”Haluaisimme, että valtio, teknologia-alan yritykset ja opettajat auttaisivat meitä hallitsemaan verkossa olevaa epäluotettavaa tietoa”; ”Haluaisin selkeän käsityksen siitä, mitä datalleni tapahtuu... Miksi sitä kerätään? Miten sitä kerätään?”; ”Olen huolissani... että tietojani jaetaan”.³
4. Jokaisen lapsen oikeuksia on kunnioitettava ja suojeltava, ja lapsen oikeuksien on toteutettava digitaalisessa ympäristössä. Digitaaliset innovaatiot vaikuttavat lasten elämään ja oikeuksiin laajamittaisilla ja toisistaan riippuvaisilla tavoilla silloinkin, kun lapsilla itsellään ei ole mahdollisuutta käyttää internetiä. Mielekäs digitaalisten teknologioiden käyttö voi auttaa lapsia ymmärtämään kansalaisoikeuksiensa sekä poliittisten, sivistyksellisten, taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksiensa koko laajuus. Jos digitaalinen inklusio jää saavuttamatta, on todennäköistä, että jo olemassa oleva eriarvoisuus lisääntyy ja syntyy uudenlaista eriarvoisuutta.
5. Tämä yleiskommentti perustuu komitean sopimusvaltioiden raporttien tarkastelusta saatuun kokemukseen, komitean yleiskeskustelupäivään digitaalisista viestintävälineistä ja lapsen oikeuksista, ihmisoikeussopimusten mukaisten elinten oikeuskäytännön, ihmisoikeusneuvoston suosituksiin ja erityismenettelyihin, kahteen sopimus-

---

¹ Our Rights in a Digital World -raportti tätä yleiskommenttia varten suoritetuista lasten haastatteluista, s. 14 ja 22. Saatavilla osoitteessa <https://5rightsfoundation.com/uploads/Our%20Rights%20in%20a%20Digital%20World.pdf>. Kaikki viittaukset lasten näkemyksiin ovat peräisin kyseisestä raportista.

² Komitean verkkosivustolla on sanasto: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fCRC%2fINF%2f9314&Lang=en.

³ Our Rights in a Digital World, s. 14, 16, 22 ja 25.

valtioiden konsultointikierrökseen, asiantuntijoiden ja sidosryhmien palautteeseen yleiskommentin luonnoksista sekä kansainvälisiin lasten haastatteluihin. Haastatteluihin osallistui 709 lasta, jotka asuvat monenlaisissa olosuhteissa 28 maan eri alueilla.

6. Tämä yleiskommentti tulee lukea yhdessä komitean muiden asiaan liittyvien yleiskommenttien kanssa. Lisäksi tulee lukea komitean antamat suuntaviivat lapsikauppaa ja lasten hyväksikäyttöä prostituutiossa ja pornografiassa koskevan yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan toimeenpanemisesta.

II. Tavoite

7. Tässä yleiskommentissa komitea selittää, miten sopimusvaltioiden tulisi toimeenpanna lapsen oikeuksien yleissopimus digitaalisten ympäristöjen näkökulmasta, ja antaa ohjeistusta asiaankuuluvista lainsäädännöllisistä toimenpiteistä ja menettelytavoista. Tarkoitus on varmistaa, että yleissopimuksen ja sen valinnaisten pöytäkirjojen mukaisia velvoitteita noudatetaan täysimääräisesti ottaen huomioon mahdollisuudet, riskit ja haasteet, joita liittyy kaikkien lasten oikeuksien edistämiseen, kunnioittamiseen, suojelemiseen ja täytäntöönpanemiseen digitaalisissa ympäristöissä.

III. Yleisperiaatteet

8. Yleissopimuksen kaikkien muiden oikeuksien toteutumista tulisi tarkastella seuraavien neljän periaatteen kautta. Niitä tulisi käyttää ohjeina sen määrittämiseen, millaisia toimenpiteitä tarvitaan digitaaliseen ympäristöön liittyvien lasten oikeuksien toteutumisen varmistamiseen.

A. Syrjimättömyys

9. Taatakseen oikeuden syrjimättömyyteen sopimusvaltioiden on varmistettava, että kaikilla lapsilla on yhdenvertainen ja tosiasiallinen pääsy digitaaliseen ympäristöön heille mielekkäillä tavoilla.⁴ Sopimusvaltioiden on ryhdyttävä kaikkiin tarvittaviin toimiin digitaalisen inklusion takaamiseksi. Tämä tarkoittaa muun muassa maksutonta ja turvallista internetin käyttömahdollisuutta lapsille tähän tarkoitettuissa julkisissa paikoissa sekä kohtuuhintaisten digitaalisten laitteiden käyttömahdollisuutta ja asiantuntevaa käyttötukea koulutuksessa, yhteisöissä ja kotona.
10. Lasten syrjintää voi olla se, jos heillä ei ole mahdollisuutta käyttää digitaalisia laitteita ja palveluita tai jos he altistuvat vihamieliselle viestinnälle tai epäoikeudenmukaiselle kohtelulle niiden kautta. Muita syrjinnän muotoja saattaa ilmetä, kun tietojen suodattamiseen, profilointiin tai päätöksentekoon käytettävät automatisoidut prosessit pohjautuvat lasta koskevaan ennakkoluuloiseen, puolueelliseen tai epäoikeudenmukaisesti hankittuun dataan.

---

⁴ Yleiskommentti nro 9 (2006), kohdat 37–38.

11. Komitea kehottaa sopimusvaltioita ryhtymään ennakoiviin toimiin estääkseen syrjinnän sukupuolen, vamman, sosioekonomisen taustan, etnisyyden, kansallisuuden, kielien tai muun tekijän perusteella sekä estääkseen vähemmistöä tai alkuperäiskansaa edustavien lasten, turvapaikkaa hakevien lasten, pakolais- tai siirtolaislasten, homoseksuaalisten, biseksuaalisten, transsukupuolisten tai intersukupuolisten lasten, ihmiskaupan tai seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi joutuneiden ja siitä selviytyneiden lasten, vaihtoehtoisessa hoidossa olevien lasten, vapaudenriiston kohteeksi joutuneiden lasten ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien lasten syrjinnän. Erityisiä toimenpiteitä tarvitaan sukupuolten välisen digitaalisen tasa-arvon saavuttamiseksi sekä internetin käyttömahdollisuuden, digitaalisen lukutaidon, yksityisyyden ja verkkoympäristöjen turvallisuuden takaamiseksi.

B. Lapsen edun mukaisuus

12. Lapsen etu on dynaaminen käsite, jota on aina arvioitava asiayhteydessä.⁵ Digitaalista ympäristöä ei ole alun perin suunniteltu lapsille, mutta sillä on tärkeä rooli lasten elämässä. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että jokaisen lapsen etu harkitaan ensisijaisesti kaikissa digitaalisen ympäristön tarjoamiseen, sääntelyyn, suunnitteluun, hallintaan ja käyttöön liittyvissä toiminnaissa.
13. Sopimusvaltioiden tulisi huomioida ne kansalliset ja paikalliset tahot, jotka valvovat lasten oikeuksien toteutumista edellä mainituissa digitaaliseen ympäristöön liittyvissä toiminnaissa. Lapsen etua tarkasteltaessa tulisi ottaa huomioon kaikki lasten oikeudet, mukaan lukien oikeus hakea, vastaanottaa ja levittää tietoja, oikeus tulla suojelluksi vahingoilta ja oikeus saada näkemyksensä huomioiduksi, sekä varmistaa lapsen edun arvioinnin ja siinä käytettyjen kriteerien läpinäkyvyys.

C. Oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen

14. Digitaalisen ympäristön mukanaan tuomilla mahdollisuuksilla on yhä tärkeämpi rooli lasten kehityksessä, ja digitaaliset teknologiat voivat olla välttämättömiä lasten elämän ja henkiinjäämisen kannalta etenkin kriisitilanteissa. Sopimusvaltioiden tulisi ryhtyä kaikkiin tarvittaviin toimiin suojellakseen lapsia riskeiltä, jotka vaarantavat heidän oikeutensa elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen. Digitaalisten ympäristöjen riskit liittyvät sisältöihin, kontakteihin, käyttäytymiseen ja sopimuksiin. Tällaisia riskejä ovat esimerkiksi väkivaltainen ja seksuaalinen sisältö, vihapuhe ja ahdistelu verkossa, uhkapelaaminen, seksuaalinen ja muu riisto ja hyväksikäyttö sekä itsemurhaan tai hengenvaarallisiin tekoihin kannustaminen tai yllyttäminen. Taustalla voivat olla myös rikolliset, aseistetut terroristiryhmät tai väkivaltaiset ääriyhmät. Sopimusvaltioiden tulisi tunnistaa uudenlaiset riskit, joita lapset kohtaavat erilaisissa yhteyksissä, ja reagoida niihin. Myös lasten näkemyksiä heidän kohtaamiensa riskien luonteesta tulisi kuunnella.

---

⁵ Yleiskommentti nro 14 (2013), kohta 1.

15. Digitaalisten laitteiden käyttö ei saa olla haitallista, eikä sen tule korvata henkilökohtaista vuorovaikutusta lasten välillä tai lasten ja heidän vanhempiansa tai huoltajiensa välillä. Sopimusvaltioiden tulisi kiinnittää erityistä huomiota teknologian vaikutuksiin varhaislapsuudessa, kun aivojen plastisuus on suurimmillaan ja sosiaalisella ympäristöllä – etenkin suhteilla vanhempiin ja huoltajiin – on hyvin tärkeä vaikutus lasten kognitiiviseen, emotionaaliseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Lapsen varhaisina vuosina saatetaan tarvita varotoimia riippuen teknologian toimintaperiaatteista, käyttötarkoituksesta ja käyttötavoista. Vanhemmille, huoltajille, kasvattajille ja muille relevanteille tahoille tulisi tarjota koulutusta ja neuvontaa, jossa huomioidaan tutkimus digitaalisen teknologian vaikutuksista lasten kehitykseen etenkin varhaislapsuuden ja nuoruuden kriittisten neurologisten kasvupyrähdysten aikana.⁶

D. Lapsen näkemysten kunnioittaminen

16. Lapset kertoivat, että digitaalinen ympäristö antaa heille ratkaisevan tärkeitä mahdollisuuksia saada äänensä kuuluviin heihin vaikuttavissa asioissa.⁷ Digitaalisen teknologian avulla voidaan toteuttaa lasten osallistumista sekä paikallisella, kansallisella että kansainvälisellä tasolla.⁸ Sopimusvaltioiden tulisi edistää tietoisuutta digitaalisista ratkaisuista, joiden avulla lapset voivat ilmaista näkemyksiään, tukea niiden käyttömahdollisuuksia ja tarjota lapsille koulutusta ja tukea, jotta he voivat osallistua yhdenvertaisesti aikuisten kanssa ja puolustaa siten omia oikeuksiaan yksilöinä ja ryhmänä, tarvittaessa myös nimettömästi.
17. Kehittäessään lainsäädäntöä, käytäntöjä, ohjelmia, palveluja ja koulutusta koskien lasten oikeuksia digitaalisissa ympäristöissä sopimusvaltioiden tulisi tarjota kaikille lapsille mahdollisuus ilmaista näkemyksensä, kuunnella heidän tarpeitaan ja antaa heidän näkemyksilleen asiaankuuluva painoarvo. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että digitaalisten palveluiden tarjoajat ottavat lapset aktiivisesti mukaan kehittämiseen, käyttävät tarkoituksenmukaisia teknisiä ratkaisuja turvallisuuden varmistamiseen ja huomioivat lasten näkemykset kehittäessään tuotteita ja palveluita.
18. Sopimusvaltioita kannustetaan hyödyntämään digitaalista ympäristöä konsultoidessaan lapsia olennaisiin lainsäädäntöön, hallintoon ja muihin toimiin liittyvissä asioissa sekä varmistamaan, että lasten näkemykset otetaan vakavasti huomioon ja että heidän osallistumisestaan ei seuraa aiheutonta valvontaa tai tiedonkeruuta, joka rikkoo lasten oikeutta yksityisyyteen sekä ajatuksen- ja mielipiteenvapauteen. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että lasten osallistamisprosesseihin otetaan mukaan myös ne lapset, joilla ei ole mahdollisuutta tai taitoa käyttää teknologiaa.

---

⁶ Yleiskommentti nro 24 (2019), kohta 22 ja yleiskommentti nro 20 (2016), kohdat 9–11.

⁷ Our Rights in a Digital World, s. 17.

⁸ Yleiskommentti nro 14 (2013), kohdat 89–91.

IV. Kehittyvät valmiudet

19. Sopimusvaltioiden tulisi huomioida lasten kehittyvät valmiudet mahdollistavana periaatteena, joka osoittaa heidän kykyjensä, ymmärryksensä ja toimijuutensa kehittyvän vähitellen etenevänä prosessina.⁹ Prosessi on erityisen merkityksellinen digitaalisessa ympäristössä, jossa lapset voivat toimia itsenäisemmin ilman vanhempien ja huoltajien läheistä valvontaa. Digitaalisessa ympäristössä lasten toimintaan liittyvät riskit ja mahdollisuudet vaihtelevat iän ja kehitystason mukaan. Sopimusvaltioiden tulisi ottaa tämä huomioon suunnitellessaan toimenpiteitä, joilla lapsia suojellaan digitaalisessa ympäristössä ja joilla digitaalisessa ympäristössä toimiminen tehdään lapsille helpommaksi. Kullekin ikätasolle sopivia keinoja suunniteltaessa tulisi ottaa huomioon parhaat ja ajantasaisimmat tutkimukset eri tieteenoiloilta.
20. Sopimusvaltioiden tulisi ottaa huomioon lasten muuttuva asema ja toimijuus nyky maailmassa, lasten osaaminen ja ymmärrys, jotka kehittyvät eri asioissa eri tahtiin, sekä riskien moninainen luonne. Lisäksi on huomioitava, että lasten on tärkeää saada käyttää oikeuksiaan tuetuissa ympäristöissä ja, että lasten yksilöllisissä kokemuksissa ja olosuhteissa on suurta vaihtelua.¹⁰ Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että digitaalisten palveluiden tarjoajat tarjoavat lasten kehittyvien valmiuksien kannalta sopivia palveluita.
21. Sopimusvaltioiden velvollisuus on tarjota tarkoituksenmukaista tukea vanhemmille ja huoltajille kasvatusvelvollisuuksien täyttämiseen. Sopimusvaltioiden tulisi edistää vanhempien ja huoltajien tietoisuutta siitä, että lasten kehittyviä valmiuksia, itsenäisyyttä ja yksityisyyttä on tärkeää kunnioittaa. Sopimusvaltioiden tulisi tukea vanhempia ja huoltajia kehittämään digitaalista lukutaitoaan ja tuntemustaan lapsiin kohdistuvista riskeistä, jotta vanhemmat ja huoltajat osaavat auttaa lapsia heidän digitaaliseen ympäristöön liittyvien oikeuksiensa toteutumisessa, mukaan lukien oikeus suojelemaan.

V. Sopimusvaltioiden yleiset täytäntöönpanotoimenpiteet

22. Mahdollisuudet lasten oikeuksien toteuttamiseen ja heidän suojelunsa varmistamiseen digitaalisessa ympäristössä edellyttävät laajasti lainsäädännöllisiä, hallinnollisia ja muita, myös ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä.

A. Lainsäädäntö

23. Sopimusvaltioiden tulisi arvioida, mukauttaa ja päivittää kansallista lainsäädäntöään kansainvälisten ihmisoikeusstandardien mukaisesti varmistamaan, että digitaalinen ympäristö on sopuinnassa sopimuksessa ja sen lisäpöytäkirjoissa vahvistettujen

---

⁹ Yleiskommentti nro 7 (2005), kohta 17 ja yleiskommentti nro 20 (2016), kohdat 18 ja 20.

¹⁰ Yleiskommentti nro 20 (2016), kohta 20.

oikeuksien kanssa. Lainsäädännön tulisi pysyä teknologian kehityksen ja uusien käytäntöjen tasalla. Sopimusvaltioiden tulisi edellyttää, että lapsivaikutusten arviointia käytetään lasten oikeuksien sisällyttämiseksi lainsäädäntöön sekä niiden huomioimiseksi budjeteissa ja muussa digitaaliseen ympäristöön liittyvässä hallinnollisessa päätöksenteossa. Sopimusvaltioiden tulisi edistää lapsivaikutusten arvioinnin käyttöä digitaaliseen ympäristöön liittyvissä julkisissa virastoissa ja yrityksissä.¹¹

B. Kattavat linjaukset ja strategia

24. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että lasten oikeuksiin liittyvissä kansallisissa linjauksissa käsitellään digitaalista ympäristöä nimenomaisesti, ja niiden tulisi toimeenpanna asiaan liittyviä säädöksiä, toimialoja koskevia käytänteitä, suunnittelustandardeja ja toimintasuunnitelmia, joita kaikkia tulisi arvioida ja päivittää säännöllisesti. Kansallisten linjausten tulisi pyrkiä tarjoamaan lapsille mahdollisuus hyötyä digitaalisesta ympäristöstä ja takaamaan sen turvallinen käyttömahdollisuus.
25. Lasten suojeleminen verkossa täytyy sisällyttää kansallisiin lastensuojelukäytäntöihin. Sopimusvaltioiden tulisi ryhtyä toimiin lasten suojelemiseksi riskeiltä, kuten verkkovihalta tai lasten seksuaaliselta riistolta ja hyväksikäytöltä verkossa, ja varmistaa, että tällaiset rikokset tutkitaan, sekä tarjota niiden kohteeksi joutuneille lapsille oikeussuojakeinot ja tukea. Sopimusvaltioiden tulisi myös huomioida vähäosaisten ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten tarpeet esimerkiksi tarjoamalla tietoa lapsiystävällisessä muodossa, joka käännetään tarvittaessa asiaankuuluville vähemmistökielille.
26. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että verkkoympäristöissä hyödynnetään tehokkaita lastensuojelumekanismia ja suojaamiskäytäntöjä. Lasten muita oikeuksia tulee kuitenkin myös kunnioittaa kaikissa tilanteissa, joissa lapsilla on pääsy digitaaliseen ympäristöön kotona, kouluissa, nettikahviloissa, nuorisotiloissa, kirjastoissa, terveydenhuollon tiloissa ja vaihtoehtoisessa hoidossa.

C. Koordinointi

27. Kattaakseen digitaalisen ympäristön moninaiset vaikutukset lasten oikeuksiin sopimusvaltioiden tulisi määrittää viranomaistaho, joka veloitetaan koordinoimaan lasten oikeuksiin liittyviä linjauksia, ohjeita ja ohjelmia valtion keskeisissä virastoissa ja hallinnon eri tasoilla.¹² Tällaisen kansallisen koordinoitimekanismin tulisi olla vuorovaikutuksessa koulujen sekä tieto- ja viestintäteknologiasektorin kanssa ja tehdä yhteistyötä yritysten, kansalaisyhteiskunnan, tutkimustahojen sekä järjestöjen kanssa, jotta lasten oikeudet toteutuvat eri toimialoilla kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla.¹³ Sen tulisi hyödyntää tarpeen mukaan sekä valtion palveluksessa olevien että

---

¹¹ Yleiskommentti nro 5 (2003), kohta 45, yleiskommentti nro 14 (2013), kohta 99 ja yleiskommentti nro 16 (2013), kohdat 78–81.

¹² Yleiskommentti nro 5 (2003), kohta 37.

¹³ Ibid., kohdat 27 ja 39.

muiden henkilöiden teknistä ja muuta asiantuntemusta, ja sen tehokkuutta velvoitteidensa täyttämässä tulisi arvioida riippumattomasti.

D. Resurssien kohdentaminen

28. Sopimusvaltioiden on mobilisoitava, kohdennettava ja käytettävä julkisia resursseja sellaisten lakien, käytäntöjen ja ohjelmien täytäntöönpanemiseksi, jotka mahdollistavat lasten oikeuksien täysimääräisen toteutumisen digitaalisessa ympäristössä ja parantavat digitaalista osallisuutta. Tämä on tarpeen, koska digitaalisella ympäristöllä on kasvava vaikutus lasten elämään ja koska on tärkeää edistää digitaalisten palvelujen yhdenvertaista saatavuutta ja kohtuuhintaisuutta.¹⁴
29. Kun resursseja saadaan yrityssectorilta tai kansainvälisen yhteistyön kautta, sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, etteivät kolmannet osapuolet häiritse tai heikennä sopimusvaltioiden omaa toimivaltaa, varojen käyttöönottoa, talousarviomäärärahoja tai menoja.¹⁵

E. Tiedonkeruu ja tutkimus

30. Säännöllinen tiedonkeruu ja tutkimus ovat välttämättömiä, jotta voidaan ymmärtää digitaalisen ympäristön vaikutuksia lasten elämään, arvioida digitaalisen ympäristön vaikutuksia lasten oikeuksiin sekä seurata valtion toimien tehokkuutta. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että luotettavaa ja kattavaa tietoa kerätään asianmukaisesti ja että tietoa voidaan tarkastella iän, sukupuolen, toiminnallisen rajoitteen, maantieteellisen sijainnin, etnisen ja kansallisen alkuperän ja sosioekonomisen taustan perusteella. Tällaista tiedonkeruuta ja tutkimusta – mukaan lukien lasten tuottama tieto ja heidän kanssaan tehty tutkimus – tulisi hyödyntää lainsäädännössä, linjauksissa ja käytännöissä, ja tutkimustiedon tulisi olla julkisesti saatavilla.¹⁶ Lasten digitaaliseen elämään liittyvässä tiedonkeruussa ja tutkimuksessa täytyy kunnioittaa lasten yksityisyyttä ja noudattaa korkeita eettisiä standardeja.

F. Riippumaton valvonta

31. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden ja muiden asiaankuuluvien riippumattomien tahojen valtuudet kattavat lasten oikeudet digitaalisessa ympäristössä ja että ne voivat vastaanottaa, tutkia ja käsitellä lasten ja heidän edustajiensa valituksia.¹⁷ Jos valtiolla on riippumattomia digitaaliseen ympäristöön liittyviä valvontatahoja, kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi tehdä

---

¹⁴ Yleiskommentti nro 19 (2016), kohta 21.

¹⁵ Ibid., kohta 27 (b).

¹⁶ Yleiskommentti nro 5 (2003), kohdat 48 ja 50.

¹⁷ Yleiskommentti nro 2 (2002), kohdat 2 ja 7.

läheistä yhteistyötä niiden kanssa täyttääkseen lasten oikeuksiin liittyvät velvollisuutensa tehokkaasti.¹⁸

G. Tiedon levittäminen, tietoisuuden lisääminen ja koulutus

32. Sopimusvaltioiden tulisi levittää tietoa lasten oikeuksista digitaalisessa ympäristössä ja järjestää niihin liittyviä tietoisuutta lisääviä kampanjoita, joissa keskitytään etenkin niihin tahoihin, joiden toimet vaikuttavat lapseen suoraan tai epäsuorasti. Sopimusvaltioiden tulisi tukea sellaisen lapsille, vanhemmille, huoltajille, suurelle yleisölle ja päätäjille suunnatun koulutuksen järjestämistä, joka lisää tietoa lasten oikeuksista suhteessa digitaalisiin tuotteisiin ja palveluihin liittyviin mahdollisuuksiin ja riskeihin. Koulutusten tulisi sisältää tietoa siitä, miten lapset voivat hyötyä digitaalisista tuotteista ja palveluista ja kehittää digitaalista lukutaitoaan ja osaamistaan, miten lasten yksityisyyttä voidaan suojella ja miten voidaan ehkäistä heidän vahingollista kohteluaan, miten tunnistetaan vahingollisten tekojen uhriksi verkossa tai sen ulkopuolella joutunut lapsi ja miten tällaisessa tilanteessa toimitaan. Tällaisten koulutusten tulisi perustua tutkimustietoon sekä lapsilta, vanhemmilta ja huoltajilta saatuun tietoon.
33. Sellaisten henkilöiden, jotka työskentelevät lasten, teknologiayritysten ja yleensä yrityssektorin hyväksi tai niiden kanssa, tulisi saada koulutusta siitä, miten digitaalinen ympäristö vaikuttaa lasten oikeuksiin erilaisissa yhteyksissä sekä miten lapset käyttävät oikeuksiaan digitaalisessa ympäristössä, pääsevät verkkoympäristöihin ja käyttävät digitaalisia teknologioita. Heidän tulisi saada koulutusta myös kansainvälisten ihmisoikeusstandardien soveltamisesta digitaaliseen ympäristöön. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että kaikilla koulutusasteilla työskenteleville henkilöille tarjotaan sekä ennen työsuhteen alkamista että työsuhteen aikana digitaaliseen ympäristöön liittyvää koulutusta, joka tukee heidän tietojensa, osaamisensa ja käytäntöjensä kehittymistä.

H. Yhteistyö kansalaisyhteiskunnan kanssa

34. Sopimusvaltioiden tulisi järjestelmällisesti ottaa kansalaisyhteiskunta mukaan lasten oikeuksiin liittyvien lakien, linjausten ja ohjelmien kehitykseen, täytäntöönpanoon, valvontaan ja arviointiin. Tässä tulee huomioida myös lasten johtamat ryhmät ja kansalaisjärjestöt, jotka työskentelevät lasten oikeuksien tai digitaalisen ympäristön parissa. Sopimusvaltioiden tulisi myös varmistaa, että kansalaisjärjestöt pystyvät toimimaan lasten oikeuksien edistämiseksi ja suojelemiseksi digitaalisessa ympäristössä.

I. Lasten oikeudet ja yrityssektori

35. Yrityssektori, mukaan lukien voittoa tavoittelemattomat organisaatiot, vaikuttaa lasten oikeuksiin suoraan ja epäsuorasti tarjoamalla digitaaliseen ympäristöön liittyviä tuotteita ja palveluita. Yritysten täytyy kunnioittaa lasten oikeuksia sekä estää ja korjata

---

¹⁸ Yleiskommentti nro 2 (2002), kohta 7.

lasten oikeuksiin ja digitaaliseen ympäristöön liittyvät loukkaukset. Sopimusvaltioilla on velvollisuus varmistaa, että yritykset täyttävät velvollisuutensa.¹⁹

36. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa esimerkiksi kehittämällä, valvomalla, täytäntöönpanemalla ja arvioimalla lakeja, säädöksiä ja käytäntöjä, että yritykset täyttävät velvollisuutensa estää verkkojensa tai verkkopalveluidensa käyttö tavoilla, jotka aiheuttavat tai myötävaikuttavat lasten oikeuksien loukkauksiin, mukaan lukien yksityisyyttä ja suojelua koskevien oikeuksien loukkauksiin. Sopimusvaltioiden tulisi tarjota lapsille, vanhemmille ja huoltajille nopeat ja tehokkaat oikeussuojakeinot. Sopimusvaltioiden tulisi myös kannustaa yrityksiä tarjoamaan julkista tietoa sekä saavutettavia ja ajankohtaisia neuvoja lasten turvallisen ja hyödyllisen digitaalisen toiminnan tukemiseksi.
37. Sopimusvaltioilla on velvollisuus suojella lapsia niin, etteivät yritykset loukkaa heidän oikeuksiaan, kuten oikeutta tulla suojelluksi kaikenlaisilta väkivallan muodoilta digitaalisessa ympäristössä. Vaikka yritykset eivät välttämättä ole suoraan osallisina haitallisissa toimissa, ne voivat esimerkiksi verkkopalvelujen suunnittelun ja toimintojen kautta aiheuttaa tai myötävaikuttaa loukkauksiin, jotka kohdistuvat lasten oikeuteen olla joutumatta minkäänlaisen väkivallan kohteeksi. Sopimusvaltioiden tulisi ottaa käyttöön, valvoa ja täytäntöönpanna lakeja ja säädöksiä, joiden tavoitteena on ehkäistä loukkauksia, jotka kohdistuvat oikeuteen tulla suojelluksi väkivallalta, sekä lakeja ja säädöksiä, joiden tavoitteena on tutkia, ratkaista ja korjata digitaaliseen ympäristöön liittyviä rikkomuksia.²⁰
38. Sopimusvaltioiden tulisi edellyttää, että yrityssektori suhtautuu lasten oikeuksiin asianmukaisella huolellisuudella ja etenkin arvioi vaikutuksia lasten oikeuksiin ja julkistaa arviointien tulokset. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää digitaalisen ympäristön lapsiin kohdistuviin erityisiin ja ajoittain vakaviin vaikutuksiin.²¹ Sopimusvaltioiden tulisi ryhtyä asianmukaisiin toimiin estääkseen yrityksiä loukkaamasta lasten oikeuksia sekä valvoakseen ja tutkiakseen tällaisia loukkauksia ja antaakseen niistä rangaistuksia.
39. Lainsäädännön ja käytäntöjen kehittämisen ohella sopimusvaltioiden tulisi vaatia, että kaikki yritykset, jotka vaikuttavat lasten oikeuksiin digitaalisessa ympäristössä, täytäntöönpanevat sääntelykehykset, toimintasäännöt ja palveluehdot, jotka noudattavat korkeimpia eettisiä standardeja sekä yksityisyyden ja turvallisuuden standardeja, kun kyse on tuotteiden ja palvelujen suunnittelusta, rakentamisesta, kehittämisestä, toteutuksesta, jakelusta ja markkinoinnista. Tämä koskee myös yrityksiä, joiden kohderyhmänä tai loppukäyttäjänä on lapsia tai jotka muuten vaikuttavat lapsiin. Sopimusvaltioiden tulisi vaatia, että tällaiset yritykset ylläpitävät korkeaa avoimuuden ja vastuullisuuden tasoa, ja kannustaa niitä innovoimaan lasten edun mukaisesti. Sopimus-

---

¹⁹ Yleiskommentti nro 16 (2013), kohdat 28, 42 ja 82.

²⁰ Ibid., kohta 60.

²¹ Ibid., kohdat 50 ja 62–65.

valtioiden tulisi myös edellyttää, että yritysten palveluehdot selitetään lapsille ikätasoisesti, tai erittäin nuorten lasten tapauksessa heidän vanhemmilleen tai huoltajilleen.

J. Kaupallinen mainonta ja markkinointi

40. Digitaalisessa ympäristössä toimii yrityksiä, joiden liiketoiminta perustuu henkilötietojen käsittelyyn voiton tai maksullisen sisällön tuottamistarkoituksessa, ja tällaiset tietojenkäsittelyprosessit voivat tarkoituksella tai tahattomasti vaikuttaa lasten kokemuksiin digitaalisissa ympäristöissä. Usein kyseessä on useiden kaupallisten kumppaneiden muodostama liiketoimintaketju. Henkilötietojen käsittely voi johtaa lasten oikeuksien rikkomuksiin tai väärinkäyttöksiin muun muassa sellaisten mainontaan suunniteltujen ominaisuuksien kautta, jotka ennakoivat ja ohjaavat lasten toimintaa kohti yhä laajempia sisältöjä, sekä lasten unta häiritsevien automatisoitujen ilmoitusten kautta. Lapsen henkilö- tai sijaintitietoja voidaan myös käyttää mahdollisesti haitallisen kaupallisen sisällön kohdentamiseen.
41. Sopimusvaltioiden tulisi asettaa lapsen etu ensisijaiseksi näkökohdaksi säädellössään lapsille kohdistettua ja heidän ulottuvilleen tulevaa mainontaa ja markkinointia. Sponsoroitu sisältö, tuotesijoittelu ja kaikenlainen kaupallinen sisältö tulisi erottaa selkeästi muusta sisällöstä, eivätkä ne saa ylläpitää sukupuoleen tai etniseen alkuperään liittyviä stereotyyppioita.
42. Sopimusvaltioiden tulisi estää lailla kaikenikäisten lasten profilointi ja heille kohdentaminen kaupallisissa tarkoituksissa heidän todellisia tai pääteltyjä ominaisuuksiaan koskevien digitaalisten kirjausten perusteella. Tämä koskee myös ryhmäkohtaisen ja kollektiivisen datan käyttöä, kohdentamista assosiaatioiden perusteella tai profilointia oletettujen mieltymysten perusteella. Sellaiset tuotteiden, sovellusten ja palveluiden markkinoinnin käytännöt, jotka perustuvat neuromarkkinointiin, tunneanalyysiin, immersiiiviseen mainontaan tai mainontaan virtuaalisessa tai lisättyssä todellisuudessa, tulisi kieltää sekä suorassa että epäsuorassa vuorovaikutuksessa lasten kanssa.

K. Oikeussuojan saatavuus ja oikeussuojakeinot

43. Lapset kohtaavat digitaaliseen ympäristöön liittyviä oikeussuojan saatavuutta koskevia erityisiä haasteita useista eri syistä. Tällaisia haasteita ilmenee muun muassa koska ei ole olemassa nimenomaista lainsäädäntöä, jolla säädettäisiin seuraamuksia lasten oikeuksien loukkauksista, koska todisteiden hankkiminen tai tekijöiden tunnistaminen on vaikeaa tai koska lapsilla ja heidän vanhemmillaan tai huoltajillaan ei ole tietoa oikeuksistaan tai siitä, mikä katsotaan heidän oikeuksiensa loukkaamiseksi digitaalisessa ympäristössä. Haasteita voi syntyä myös silloin, jos lapsilta kysytään heidän arkaluonteisesta tai yksityisestä verkkotoiminnastaan tai jos lapset pelkäävät muiden lasten kosta tai sosiaalista syrjään jäämistä.
44. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että lasten oikeuksien loukkauksiin digitaalisessa ympäristössä tarkoitetut asianmukaiset ja tehokkaat korjaavat oikeudelliset ja muut,

ei-oikeudelliset mekanismit ovat laajasti tunnettuja ja että ne ovat helposti kaikkien lasten ja heidän edustajiensa käytettävissä. Valitus- ja raportointimekanismien tulisi olla maksuttomia, turvallisia, luottamuksellisia, responsiivisia ja lapsille sopivia, ja niiden tulisi olla saavutettavassa muodossa. Sopimusvaltioiden tulisi myös tarjota lapsille, joiden oikeuksia on loukattu digitaalisessa ympäristössä tai sen kautta, mahdollisuus yhteisten valitusten tekemiseen, kuten ryhmäkanteiden nostamiseen ja yleisen edun nimissä nostettaviin kanteisiin, sekä oikeudelliseen tai muuhun asianmukaiseen apuun, myös erikoistuneita palveluja tarjoamalla.

45. Sopimusvaltioiden tulisi luoda, koordinoita, valvoa ja säännöllisesti arvioida palvelurakenteita, joihin tällaiset tapaukset ohjataan ja joissa oikeuksien loukkauksen kohteeksi joutuneita lapsia tuetaan tehokkaasti.²² Palvelurakenteisiin tulisi sisällyttää toimenpiteitä uhreiksi joutuneiden lasten tunnistamiseksi, terapian ja jälkihoidon tarjoamiseksi ja sosiaalisesti uudelleenintegroimiseksi. Uhriksi joutuneiden lasten tunnistamista koskevaa koulutusta tulisi sisällyttää mekanismeihin, joilla lapsia ohjataan näihin palvelurakenteisiin. Tätä koulutusta tulisi järjestää myös digitaalisten palvelujen tarjoajille. Tällaisissa palvelurakenteisessa toimenpiteitä tulisi toteuttaa monialaisesti, ja niiden tulisi olla lapsiystävällisiä, estää lapsen joutuminen uudelleen uhriksi ja estää hänen toissijainen uhriutumisen tutkimus- ja oikeusprosessin yhteydessä. Tämä saattaa edellyttää erityisiä suojelutoimia luottamuksellisuuden varmistamiseksi sekä digitaaliseen ympäristöön liittyvien haittojen korjaamista.
46. Asianmukaiseen korjaamiseen sisältyy tilanteen ennalleen palauttaminen ja korvauksen ja hyvityksen suorittaminen, ja se voi edellyttää anteeksipyyntöä, oikaisua, lainvastaisen sisällön poistamista, pääsyä toipumista tukeviin psykologisiin palveluihin tai muita toimenpiteitä.²³ Digitaalisessa ympäristössä tapahtuviin loukkauksiin liittyvissä korjaavissa mekanismeissa tulisi ottaa huomioon lasten haavoittuvaisuus sekä tarve ripeästi pysäyttää vahinkojen syntyminen ja ehkäistä uudet vahingot. Sopimusvaltioiden tulisi taata, ettei loukkauksia tapahdu uudelleen, muun muassa uudistamalla asiaan kuuluvia lakeja ja linjauksia sekä toimeenpanemalla ne tehokkaasti.
47. Digitaaliset teknologiat tekevät lapsiin kohdistuvien rikosten tutkimisesta ja syyttämisestä entistä monimutkaisempaa, sillä rikollisuus voi olla valtioiden rajat ylittävää. Sopimusvaltioiden tulisi kiinnittää huomiota siihen, miten digitaalisen teknologian käyttö voi helpottaa tai haitata lapsiin kohdistuvien rikosten tutkimista ja niistä syyttämistä, ja ryhtyä kaikkiin käytettävissä oleviin ennaltaehkäiseviin, täytäntöönpano- ja korjaaviin toimenpiteisiin, myös tekemällä yhteistyötä kansainvälisten kumppanien kanssa. Sopimusvaltioiden tulisi tarjota lainvalvontaviranomaisille, syyttäjille ja tuomareille erikoiskoulutusta, jossa käsitellään lasten oikeuksiin kohdistuvia, nimenomaan

---

²² Yleiskommentti nro 21 (2017), kohta 22. Katso myös yleiskokouksen päätöslauselma 60/147, liite.

²³ Yleiskommentti nro 5 (2003), kohta 24.

digitaaliseen ympäristöön liittyviä rikoksia. Koulutuksessa tulisi hyödyntää myös kansainvälistä yhteistyötä.

48. Lapsilla saattaa olla erityisiä vaikeuksia saada tilanne korjatuksi, jos yritykset ovat loukanneet heidän oikeuksiaan digitaalisessa ympäristössä, etenkin loukkauksen tapahtuessa kansainvälisen yritystoiminnan yhteydessä.²⁴ Sopimusvaltioiden tulisi pohtia toimia lasten oikeuksien kunnioittamiseksi, suojelemiseksi ja toteutumiseksi kansainvälisen yritystoiminnan yhteydessä edellyttäen, että sopimusvaltion ja kyseisen menettelyn välillä on perusteltu yhteys. Niiden tulisi varmistaa, että yrityksillä on tehokkaat valitusmekanismit. Mekanismit eivät kuitenkaan saa estää lapsia käyttämästä valtiollisia oikeussuojakeinoja. Sopimusvaltioiden tulisi myös varmistaa, että tahot, joilla on valta valvoa lasten oikeuksia – kuten terveyteen ja turvallisuuteen, tietosuojaan ja kulluttajansuojaan, koulutukseen sekä mainontaan ja markkinointiin liittyviä oikeuksia – tutkivat valitukset ja tarjoavat asianmukaiset oikeussuojakeinot tilanteissa, joissa lasten oikeuksia on loukattu digitaalisessa ympäristössä.²⁵
49. Sopimusvaltioiden tulisi tarjota lapsilähtöistä ja ikätason mukaista tietoa lapsiystävällisellä kielellä lasten oikeuksista sekä niistä raportointi- ja valitusmekanismeista, palveluista ja oikeussuojakeinoista, jotka ovat lasten käytettävissä tilanteissa, joissa heidän digitaaliseen ympäristöön liittyviä oikeuksiaan on rikottu tai väärinkäytetty. Näitä tietoja tulisi tarjota lapsille, vanhemmille, huoltajille ja lasten parissa tai heidän hyväksen työskenteleville henkilöille.

VI. Kansalaisyhteiskunnat ja -vapaudet

A. Tiedon saatavuus

50. Digitaalinen ympäristö tarjoaa lapsille ainutlaatuisen mahdollisuuden toteuttaa oikeuttaan saada tietoa. Siten tieto- ja viestintäteknologian sovellukset, kuten digitaalinen ja verkkosisältö, täyttävät tärkeän tehtävän.²⁶ Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että lapsilla on pääsy digitaalisessa ympäristössä olevaan tietoon ja että tätä oikeutta rajoitetaan ainoastaan tilanteissa, joissa siitä on säädetty lailla ja kun se on tarpeen yleissopimuksen artiklassa 13 määritetyissä tarkoituksissa.
51. Sopimusvaltioiden tulisi tarjota ikätasoista ja voimaannuttavaa digitaalista sisältöä ja tukea sen tuottamista lasten kehittyvien valmiuksien mukaisesti. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että lapsilla on mahdollisuus saada laajasti monenlaista tietoa, kuten julkisten tahojen tarjoamaa tietoa kulttuurista, urheilusta, taiteista, terveydestä, yhteiskunnallisista ja poliittisista asioista ja lasten oikeuksista.

---

²⁴ Yleiskommentti nro 16 (2013), kohdat 66–67.

²⁵ Ibid., kohdat 30 ja 43.

²⁶ Yleiskommentti nro 7 (2005), kohta 35 ja yleiskommentti nro 20 (2016), kohta 47.

52. Sopimusvaltioiden tulisi kannustaa tällaisen sisällön tuottamiseen ja levittämiseen monenlaisissa muodoissa ja monenlaisten kansallisten ja kansainvälisten lähteiden, kuten uutismedian, tv- ja radio-ohjelmien, museoiden, kirjastojen, oppilaitosten ja tiede- ja kulttuuriorganisaatioiden kautta. Sopimusvaltioiden tulisi pyrkiä tehostamaan etenkin monipuolisen, saavutettavan ja hyödyllisen sisällön tarjoamista vähemmistöihin kuuluville lapsille, kuten vammaisille lapsille, etniseen tai kielelliseen vähemmistöön tai alkuperäiskansaansa kuuluville lapsille. Lasten mahdollisuudella saada asianmukaista tietoa heidän ymmärtämällään kielellä voi olla huomattava myönteinen vaikutus yhdenvertaisuuteen.²⁷
53. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että kaikille lapsille tiedotetaan verkossa olevasta monipuolisesta ja laadukkaasta tiedosta, kuten kaupallisesti ja poliittisesti riippumattomasta sisällöstä, ja että tällainen tieto on helposti löydettävissä. Niiden tulisi varmistaa, että automatisoiduissa hauissa ja tiedon suodatuksessa, kuten suosittelujärjestelmissä, ei aseteta kaupallisiin ja poliittisiin vaikuttimiin maksettua sisältöä lasten valintojen edelle tai lasten tiedonsaantioikeuden kustannuksella.
54. Digitaalisessa ympäristössä voi esiintyä sukupuolistereotyyppistä, syrjivää, rasistista, väkivaltaista, pornografista ja riistävää tietoa sekä valheellisia väitteitä, virheellistä ja harhaanjohtavaa tietoa ja tietoa, joka kannustaa lapsia laittomaan tai vahingolliseen toimintaan. Tällainen tieto voi olla peräisin erilaisista lähteistä, kuten muilta käyttäjiltä, kaupallisen sisällön tuottajilta, seksuaalirikollisilta tai aseistetuilta ryhmittä, jotka on määritetty terroristiryhmiksi tai väkivaltaisiksi ääriryhmiksi. Sopimusvaltioiden tulisi suojella lapsia haitalliselta ja epäluotettavalta sisällöltä ja varmistaa, että asiaankuuluvat yritykset ja muut digitaalisen sisällön tarjoajat laativat ja ottavat käyttöön ohjeita, joiden ansiosta lapset pystyvät turvallisesti käyttämään monipuolista sisältöä. Näissä toimissa tulisi ottaa huomioon lasten tiedonsaantioikeus ja ilmaisunvapaus samalla, kun heitä suojellaan haitalliselta materiaailta heidän oikeuksiensa ja kehittyvien valmiuksiensa mukaisesti.²⁸ Internetpohjaisten, elektronisten ja muiden tiedonlevitysjärjestelmien toiminnan rajoitusten tulisi olla yleissopimuksen artiklan 13 mukaisia.²⁹ Sopimusvaltiot eivät saa tahallisesti estää tai antaa muiden toimijoiden estää sähkön, matkapuhelinverkkojen tai internetyhteyksien toimitusta millään maantieteellisellä alueella kokonaan tai osittain niin, että se heikentäisi lasten tiedonsaanti- ja viestintämahdollisuuksia.
55. Sopimusvaltioiden tulisi kannustaa lasten käyttämien digitaalisten palveluiden tarjoajia käyttämään ytimekästä ja helposti ymmärrettävää sisällön luokittelua esimerkiksi sopivan iän tai sisällön luotettavuuden mukaan. Niiden tulisi myös kannustaa tarjoamaan lapsille, vanhemmille ja huoltajille, opettajille ja muille asiaan liittyville ammattiryhmille helposti saatavilla ja käytettävissä olevia ohjeita, koulutusta, opetus-

²⁷ Yleiskommentti nro 17 (2013), kohta 46 ja yleiskommentti nro 20 (2016), kohdat 47–48.

²⁸ Yleiskommentti nro 16 (2013), kohta 58 ja yleiskommentti nro 7 (2005), kohta 35.

²⁹ Ihmisoikeuskomitea, yleiskommentti 34 (2011), kohta 43.

materiaalia ja raportointimekanismeja.³⁰ Ikä- tai sisältöpohjaisten järjestelmien, jotka on suunniteltu lasten suojaamiseen ikään sopimattomalta sisällöltä, tulisi olla tietojen minimoinnin periaatteen mukaisia.

56. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että digitaalisten palvelujen tarjoajat noudattavat asiaankuuluvia ohjeita, standardeja ja käytäntöjä³¹ ja toimeenpanevat lain mukaisia, tarpeellisia ja oikeasuhtaisia sisällön valvontaa koskevia sääntöjä. Sisällönhallintaa, koulujen käyttämiä suodatusjärjestelmiä ja muita turvallisuuteen liittyviä tekniikoita ei saa käyttää rajoittamaan lasten pääsyä tietoihin digitaalisessa ympäristössä. Niitä tulisi käyttää vain estämään haitallisen materiaalin kulkeutumista lasten ulottuville. Sisällön valvonnan ja hallinnan tulisi olla tasapainossa suhteessa lapsen oikeuteen tulla suojelluksi muiden oikeuksiensa loukkauksilta, erityisesti ilmaisunvapauden ja yksityisyyden loukkauksilta.
57. Tiedotusvälineiden ammatillisissa ohjeistuksissa tulisi olla ohjeet siitä, miten viestitään lapsiin liittyvistä digitaalisista riskeistä ja mahdollisuuksista. Tiedotusvälineitä tulisi ohjeistaa näyttöön perustuvaan viestintään, jossa ei paljasteta uhrien ja selviytyneiden lasten henkilöllisyyttä ja joka on kansainvälisten ihmisoikeusnormien mukaista.

B. Ilmaisunvapaus

58. Lasten ilmaisunvapaus kattaa vapauden etsiä, vastaanottaa ja levittää kaikenlaisia tietoja ja ajatuksia minkä tahansa kanavan kautta. Lapset kertoivat³², että digitaalinen ympäristö tarjoaa heille merkittäviä mahdollisuuksia ajatusten, mielipiteiden ja poliittisten näkemysten ilmaisemiseen. Teknologiavälitteinen vuorovaikutus vähäosaisten tai haavoittuvassa asemassa olevien lasten välillä voi auttaa heitä ilmaisemaan itseään.
59. Kun lasten oikeutta ilmaisunvapauteen digitaalisessa ympäristössä rajoitetaan esimerkiksi suodattimien ja muiden turvatoimien avulla, näiden toimien tulisi olla lainmukaisia, tarpeellisia ja oikeasuhtaisia. Tällaiset rajoitukset tulisi perustella läpinäkyvästi, ja niistä tulisi kertoa lapsille ikätasoisesti. Sopimusvaltioiden tulisi tarjota lapsille tietoa ja koulutusta siitä, miten he voivat tehokkaasti käyttää oikeuttaan ilmaisunvapauteen, ja etenkin siitä, miten tuottaa ja jakaa digitaalista sisältöä turvallisesti, muiden oikeuksia tai arvoa kunnioittaen ja rikkomatta lainsäädäntöä, joka koskee esimerkiksi kiihottamista vihaan ja väkivaltaan.
60. Kun lapset ilmaisevat digitaalisessa ympäristössä poliittisia ja muita näkemyksiään ja identiteettiään, tämä voi herättää kritiikkiä, vihamielisyyttä, uhkauksia ja huonoa kohtelua. Sopimusvaltioiden tulisi suojella lapsia vihapuheelta ja uhkauksilta, sensuurilta, tietoturvaloukkauksilta ja digitaaliselta valvonnalta. Lapsia ei saa asettaa syytteeseen

---

³⁰ Yleiskommentti nro 16 (2013), kohdat 19 ja 59.

³¹ Ibid., kohdat 58 ja 61.

³² Our Rights in a Digital World, s. 16.

mielipiteiden ilmaisemisesta digitaalisessa ympäristössä, elleivät he riko rikoslaissa määritettyjä yleissopimuksen artiklan 13 mukaisia rajoituksia.

61. Tietynlaisia maailmankatsomuksia edistetään kaupallisin ja poliittisin vaikuttimin. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että tietojen suodatukseen, profilointiin, markkinointiin ja päätöksentekoon käytettävät automaattiset prosessit eivät syrjäytä, manipuloi tai häiritse lasten kykyä muodostaa ja ilmaista mielipiteitään digitaalisessa ympäristössä.

C. Ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapaus

62. Sopimusvaltioiden tulisi kunnioittaa lasten oikeutta ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen digitaalisessa ympäristössä. Komitea kannustaa sopimusvaltioita laatimaan tai päivittämään tietosuojasääntelyä ja muotoilemaan standardeja, joiden avulla tunnistetaan, määritetään ja kielletään käytäntöjä, jotka manipuloivat tai häiritsevät lasten ajatuksen- ja uskonnonvapautta digitaalisessa ympäristössä esimerkiksi emotionaalisten analyysien tai päätelmien avulla. Automatisoituja järjestelmiä voidaan käyttää tekemään päätelmiä lapsen henkisestä tilasta. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että automatisoituja järjestelmiä tai tiedonsuodatusjärjestelmiä ei käytetä haittaamaan tai vaikuttamaan lasten käytökseen tai tunteisiin eikä rajoittamaan heidän mahdollisuuksiaan tai kehitystään.
63. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että lapsia ei rankaista heidän uskontonsa tai uskomustensa vuoksi eikä heidän tulevia mahdollisuuksiaan rajoiteta millään muillakaan tavoin. Lasten uskonnon tai uskomusten ilmaisemisen vapautta digitaalisessa ympäristössä saadaan rajoittaa vain laillisin, tarpeellisin ja oikeasuhtaisin tavoin.

D. Yhdistymisvapaus ja vapaus rauhanomaiseen kokoontumiseen

64. Digitaalinen ympäristö voi auttaa lapsia muodostamaan sosiaalisen, uskonnollisen, kulttuurillisen, etnisen, seksuaalisen ja poliittisen identiteettinsä ja osallistumaan yhteisöihin ja julkisiin tiloihin, joissa on keskustelua, kulttuurien välistä vuorovaikutusta, sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja monimuotoisuutta.³³ Lapset kertoivat, että digitaalinen ympäristö tarjoaa heille arvokkaita mahdollisuuksia tavata ikätovereitaan, päättäjiä ja muita samoista asioista kiinnostuneita sekä vaihtaa ajatuksia ja pohdiskella näiden kanssa.³⁴
65. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että niiden lait, säännökset ja käytännöt suojelevat lasten oikeutta osallistua digitaalisessa ympäristössä kokonaan tai osittain toimivien organisaatioiden toimintaan. Lasten yhdistymisvapautta ja rauhanomaisen kokoontumisen vapautta digitaalisessa ympäristössä ei saa rajoittaa muuten kuin lailla

³³ Yleiskommentti nro 17 (2013), kohta 21 ja yleiskommentti nro 20 (2016), kohdat 44–45.

³⁴ Our Rights in a Digital World, s. 20.

säädetyin, tarpeellisin ja oikeasuhtaisin tavoin.³⁵ Tällaisella osallistumisella itsessään ei saa olla lapsille negatiivisia seurauksia: heitä ei saa esimerkiksi erottaa koulusta, heidän tulevaisuuden mahdollisuuksiaan ei saa rajoittaa tai riistää eikä heistä saa tehdä poliisin profilointia. Tällaisen osallistumisen täytyy olla turvallista ja yksityistä, eivätkä julkiset tai yksityiset tahot saa valvoa osallistumista.

66. Julkinen näkyvyys ja verkostoitumismahdollisuudet digitaalisessa ympäristössä voivat tukea lapsijohtoista aktivismia ja voimaannuttaa lapsia ihmisoikeuksien puolestapuhujina. Komitea tiedostaa, että digitaalinen ympäristö mahdollistaa lapsille, myös ihmisoikeuksien puolesta puhuville lapsille ja haavoittuvassa asemassa oleville lapsille, kommunikoinnin toistensa kanssa, oikeuksiensa puolustamisen ja yhdistysten muodostamisen. Sopimusvaltioiden tulisi tukea lapsia muun muassa helpottamalla erityisten digitaalisten tilojen luomista sekä varmistamalla heidän turvallisuutensa.

E. Oikeus yksityisyyteen

67. Yksityisyys on lasten toimijuuden, arvon ja turvallisuuden sekä oikeuksien harjoittamisen kannalta välttämätöntä. Lasten henkilötietoja käsitellään koulutus-, terveys- ja muiden etujen tarjoamiseksi. Lasten yksityisyyteen kohdistuvia uhkia voi aiheutua julkisten tahojen, yritysten ja muiden organisaatioiden tiedonkeruusta ja -käsittelystä sekä myös rikillisestä toiminnasta, kuten identiteettivarkauksista. Uhkia voi syntyä myös lasten omasta toiminnasta sekä perheenjäsenten, ikätoverien ja muiden henkilöiden toiminnasta esimerkiksi siten, että vanhemmat jakavat valokuvia verkossa tai vieras ihminen jakaa lasta koskevia tietoja.
68. Kerättäviin tietoihin saattaa sisältyä esimerkiksi lasten henkilöllisyystietoja ja tietoja heidän toimistaan, sijainnistaan, viestinnästään, tunteistaan, terveydestään ja ihmissuhteistaan. Tietyt henkilötietojen yhdistelmät, kuten biometriset tiedot, voivat yksilöidä lapsen. Tietoja keräävistä digitaalisista käytännöistä, kuten automatisoidusta tietojenkäsittelystä, profiloinnista, käyttäytymisen perusteella tapahtuvasta kohdennuksesta, pakollisesta henkilöllisyyden todennuksesta, tietojen suodatuksesta ja joukkovalvonnasta, on tulossa yleisiä. Tällaiset käytännöt voivat johtaa siihen, että lasten oikeuteen yksityisyyteen puututaan mielivaltaisesti tai laittomasti, ja niillä voi olla lasten kannalta haitallisia seurauksia, jotka voivat vaikuttaa heidän elämänsä vielä myöhemminkin.
69. Lasten yksityisyyteen puuttuminen on sallittua vain, jos se ei ole mielivaltaista tai laittonta. Siksi kaiken tällaisen puuttumisen on oltava lailla säädettyä, sen tarkoituksen on oltava lainmukainen, sen on noudatettava tietojen minimoinnin periaatetta, sen on oltava oikeasuhtaista ja suunniteltu lapsen edun mukaiseksi, eikä se saa olla ristiriidassa sopimuksen määräysten, tarkoituksen tai päämäärien kanssa.

---

³⁵ Ihmisoikeuskomitea, yleiskommentti 37 (2020), kohdat 6 ja 34.

70. Sopimusvaltioiden tulisi ryhtyä lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja muihin toimiin varmistaakseen, että lasten yksityisyyttä kunnioitetaan ja suojellaan kaikissa organisaatioissa ja kaikissa ympäristöissä, joissa lasten tietoja käsitellään. Lainsäädäntöön tulisi sisältyä vahvat suojakeinot, läpinäkyvyys, riippumaton valvonta ja oikeusturvakeinon saatavuus. Sopimusvaltioiden tulisi edellyttää, että lapsiin vaikuttavat digitaaliset tuotteet ja palvelut ovat tietoturvallisia. Sopimusvaltioiden tulisi arvioida yksityisyyden suojaa koskevaa lainsäädäntöä ja tietosuojalainsäädäntöä säännöllisesti ja varmistaa, että prosessit ja käytännöt estävät lasten yksityisyyden tahallisen tai tahattoman loukkaamisen. Jos salaus katsotaan asianmukaiseksi keinoksi, sopimusvaltioiden tulisi pohtia asianmukaisia toimia, jotta lasten seksuaalisen riiston ja hyväksikäytön yritykset tai lapsen hyväksikäyttöä koskeva materiaali voidaan havaita ja ilmiantaa. Yksityisyyden suoja vaarantavia toimia täytyy rajoittaa tiukasti laillisuus-, välttämättömyys- ja suhteellisuusperiaatteiden mukaan.
71. Pyydetessä suostumus lapsen tietojen käsittelyyn sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että suostumus on vapaaehtoinen ja tietoon perustuva, että sen on antanut lapsi itse tai lapsen iästä ja kehittyvistä valmiuksista johtuen hänen vanhempansa tai huoltajansa ja että suostumus hankitaan ennen tietojen käsittelyä. Jos lapsen oma suostumus katsotaan riittämättömäksi ja lapsen henkilötietojen käsittely edellyttää vanhemman suostumusta, sopimusvaltioiden tulisi vaatia, että tällaisia tietoja käsittelevät organisaatiot varmistavat, että suostumus on tietoon perustuva ja aito ja että sen antaa lapsen vanhempi tai huoltaja.
72. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että lapsilla ja heidän vanhemmillaan tai huoltajillaan on mahdollisuus helposti päästä käsiksi julkisten viranomaisten, yksityishenkilöiden ja muiden tahojen heistä tallentamiin tietoihin, korjata virheellisiä tai vanhentuneita tietoja ja poistaa laittomasti tai tarpeettomasti tallennettuja tietoja – kohtuullisin ja lainmukaisin rajoituksin.³⁶ Sopimusvaltioiden tulisi myös varmistaa lasten oikeus perua suostumuksensa ja vastustaa henkilötietojensa käsittelyä, jos rekisterinpitäjä ei esitä laillisia ja pakottavia perusteita käsittelylle. Niiden tulisi myös tarjota lapsille, vanhemmille ja huoltajille tietoa henkilötietojen keräämisestä ja käsittelystä saavutettavasti ja lapsiystävällisellä kielellä.
73. Lasten henkilötietojen tulisi olla vain sellaisten viranomaisten, organisaatioiden ja henkilöiden saatavilla, jotka on laissa määrätty käsittelemään niitä ja joilla on henkilötietojen käsittelyyn asianmukainen prosessi, joka takaa säännöllisen auditoinnin ja vastuunennettelyt.³⁷ Määritelyihin tarkoituksiin missä tahansa yhteydessä kerättäviä lasten tietoja, kuten digitalisoituja rikosrekistereitä, tulisi suojella ja käyttää vain kyseisiin määritelyihin tarkoituksiin, eikä niitä saa säilyttää laittomasti tai tarpeettomasti eikä käyttää muihin tarkoituksiin. Jos tiedot saadaan tietyssä yhteydessä ja niiden käyttö toisessa yhteydessä, kuten koulunkäynnin ja opiskelun yhteydessä voisi hyödyttää

³⁶ Ihmisoikeuskomitea, yleiskommentti 16 (1988), kohta 10.

³⁷ Ibid. ja Lapsen oikeuksien komitea, yleiskommentti nro. 20 (2016), kohta 46.

- lasta, tietojen käytön tulisi olla läpinäkyvää ja vastuullista ja siihen tulisi hankkia lapsen, vanhemman tai huoltajan asianmukainen suostumus.
74. Yksityisyyden suojaa koskevalla ja tietosuojalainsäädännöllä ja -toimilla ei saa mieltävaltaisesti rajoittaa lasten muita oikeuksia, kuten heidän oikeuttaan ilmaisunvapautteen ja suojeluun. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että tietosuojalainsäädäntö kunnioittaa lasten yksityisyyttä ja henkilötietoja digitaalisessa ympäristössä. Jatkuvan teknologisen kehityksen vuoksi digitaalinen ympäristö laajenee yhä useampiin palveluihin ja tuotteisiin, kuten vaatteisiin ja leluihin. Kun lasten käyttämissä tiloissa kerätään tietoa automaattisten järjestelmien ja niihin yhdistettyjen anturien avulla, sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että tätä tietoa hyödyntävissä tuotteissa ja palveluissa sovelletaan tehokasta tietosuoja sääntelyä sekä muuta yksityisyyttä suojaavaa sääntelyä ja standardeja. Tämä koskee katuja, kouluja, kirjastoja, liikunta- ja vapaa-ajan tiloja ja muita julkisia tiloja, kauppoja, elokuvateattereita ja muita liiketiloja sekä koteja.
75. Kaikessa lasten digitaalisessa valvonnassa ja siihen liittyvässä automaattisessa henkilötietojen käsittelyssä tulisi kunnioittaa lasten oikeutta yksityisyyteen. Valvontaa ei saa harjoittaa rutiininomaisesti, umpimähkäisesti tai lapsen tietämättä tai erittäin nuorten lasten tapauksessa heidän vanhempansa tai huoltajansa tietämättä. Valvontaa ei myöskään saa harjoittaa kaupallisissa ympäristöissä tai koulutus- tai hoitoympäristöissä ilman, että olisi oikeutta vastustaa sitä. Valvonnassa täytyy aina ottaa huomioon ne tarjolla olevat keinot, jotka saavuttavat halutun tarkoituksen kajoeten yksityisyyteen mahdollisimman vähän.
76. Digitaalinen ympäristö aiheuttaa vanhemmille ja huoltajille tiettyjä ongelmia, jotka liittyvät lasten oikeuteen yksityisyyteen. Turvallisuustarkoituksissa verkkotoimintaa valvovat tekniikat, kuten seurantalaitteet ja -palvelut, saattavat estää lapselta pääsyn tukilinjalta tai hakemaan tietoa arkaluonteisista aiheista, jos tekniikoita ei toteuteta huolellisesti. Sopimusvaltioiden tulisi ohjeistaa lapsia, vanhempia ja huoltajia sekä suurta yleisöä siitä, kuinka tärkeä lapsen oikeus yksityisyyteen on ja miten heidän omat käytäntönsä voivat vaarantaa tuon oikeuden. Heitä tulisi ohjeistaa myös käytännöistä, joiden avulla he voivat kunnioittaa ja suojella lasten yksityisyyttä digitaalisessa ympäristössä pitäen lapset samalla turvassa. Valvoessaan lasten digitaalista toimintaa vanhempien ja huoltajien tulisi käyttää oikeasuhtaisia keinoja ja ottaa huomioon lasten kehittyvät valmiudet.
77. Monet lapset käyttävät avattaria tai salanimiä, jotka suojelevat heidän identiteettiään, ja tällaiset käytännöt voivat olla tärkeitä lasten yksityisyyden suojelussa. Sopimusvaltioiden tulisi vaatia lähestymistapaa, jossa anonymiteetin turvallisuus ja tietosuoja on sisäänrakennettu, ja varmistaa, että anonymiteetillä ei peitellä vahingollista tai laitonta käytöstä, kuten verkkovihaa, vihapuhetta tai seksuaalista riistoa ja hyväksikäyttöä. Lapsen yksityisyyden suojeleminen digitaalisessa ympäristössä voi olla elintärkeää tilanteissa, joissa vanhemmat tai huoltajat itse ovat uhkana lapsen turvallisuudelle tai joissa lapsen huollosta on kiistaa. Tällaisissa tapauksissa saatetaan tarvita muuta

väliintuloa sekä perheneuvontaa tai muita palveluita, jotta lapsen oikeus yksityisyyteen turvataan.

78. Toimijat, jotka tarjoavat lapsille ennaltaehkäiseviä ja neuvontapalveluja digitaalisessa ympäristössä, tulisi vapauttaa vaatimuksista hankkia lapsen vanhemman suostumus palvelun käytölle.³⁸ Tällaisten palvelujen tulisi noudattaa korkeita yksityisyydensuoja- ja lastensuojelustandardeja.

F. Syntymän rekisteröinti ja oikeus identiteettiin

79. Sopimusvaltioiden tulisi edistää sellaisten digitaalisten tunnistautumisyjärjestelmien käyttöä, jotka mahdollistavat kaikkien vastasyntyneiden syntymärekisteröinnin ja virallisen tunnustamisen kansallisten viranomaisten toimesta, helpottaakseen pääsyä palveluihin, kuten terveys-, koulutus- ja hyvinvointipalveluihin. Syntymän rekisteröintimahdollisuuden puuttuminen rikkoo yleissopimuksen ja sen valinnaisten lisäpöytäkirjojen mukaisia lasten oikeuksia. Sopimusvaltioiden tulisi käyttää ajan tasalla olevia tekniikoita, kuten liikuteltavia rekisteröintiyksiköitä, varmistaakseen mahdollisuuden syntymärekisteröintiin etenkin syrjäisillä alueilla asuville, pakolais- ja siirtolaislapsille, vaarassa oleville lapsille ja marginalisoiduissa tilanteissa oleville lapsille sekä myös lapsille, jotka ovat syntyneet ennen digitaalisten tunnistusjärjestelmien käyttöönottoa. Jotta tällaisista järjestelmistä on lapsille hyötyä, sopimusvaltioiden tulisi järjestää tietoisuutta lisääviä kampanjoita, ottaa käyttöön valvontamekanismeja, edistää yhteisöjen sitoutumista ja varmistaa eri toimijoiden, kuten väestörekisteriä ylläpitävien viranomaisten, tuomareiden, notaarien, terveydenhuoltoviranomaisten ja lastensuojeluviranomaisten välinen tehokas koordinointi. Niiden tulisi myös varmistaa, että käytössä ovat tehokkaat yksityisyyden suojan ja tietosuojan kehitot.

VII. Väkivalta lapsia kohtaan

80. Digitaalinen ympäristö voi avata uusia tapoja tehdä lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa helpottamalla sellaisten tilanteiden syntymistä, joissa lapset kokevat väkivaltaa ja/tai heidät saadaan vahingoittamaan itseään tai muita. Kriisit, kuten pandemiat, saattavat johtaa verkossa tapahtuvien vahinkojen vaaran lisääntymiseen, koska tällaisissa tilanteissa lapset viettävät enemmän aikaa virtuaalialustoilla.
81. Seksuaalirikolliset saattavat käyttää digitaalitekniikkaa houkutellessaan lapsia seksuaalisiin tarkoituksiin ja osallistuakseen lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön verkossa, esimerkiksi lähettämällä suoratoistovideoita, tuottamalla sekä levittämällä materiaalia lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja seksuaalisen kiristämisen avulla. Digitaalisen teknologian mahdollistama väkivalta ja seksuaalinen riisto ja hyväksikäyttö saattaa tapahtua myös lapsen luottamusta nauttivassa piirissä, kuten perheessä tai ystävien toimesta, ja nuorten kohdalla seurustelukumppanin toimesta. Väkivaltaan ja

---

³⁸ Yleiskommentti nro 20 (2016), kohta 60.

hyväksikäyttöön voi kuulua verkkovihaa, mukaan lukien kiusaamista ja mainetta koskevia uhkauksia, ei yhteisymmärryksessä luotuja tai jaettuja seksuaalisia tekstejä tai kuvia, kuten itse tuotettuja sisältöjä, jotka on tehty houkuttelemalla ja/tai pakottamalla, sekä kannustamista itsetuhoiseen käyttäytymiseen, kuten viiltelyyn, itsemurhakäyttäytymiseen tai syömishäiriöihin. Jos lapset tekevät tällaisia tekoja, sopimusvaltioiden tulisi mahdollisuuksien mukaan pyrkiä ehkäiseviin, suojaaviin ja korjaavaan oikeuteen perustuviin lähestymistapoihin asiaan liittyvien lasten kohdalla.³⁹

82. Sopimusvaltioiden tulisi ryhtyä lainsäädännöllisiin ja hallinnollisiin toimiin suojellakseen lapsia väkivallalta digitaalisessa ympäristössä. Sopimusvaltioiden tulee muun muassa säännöllisesti tarkistaa, päivittää ja toteuttaa vankkoja lainsäädäntö-, sääntely- ja institutionaalisia puitteita, jotka suojelevat lapsia kaikenlaisten väkivallan muotojen tunnetuilta ja uusilta riskeiltä digitaalisessa ympäristössä. Tällaisia riskejä ovat muun muassa fyysisen ja henkisen väkivallan, vahingoittamisen tai pahoinpitelyn, laiminlyönnin tai huonon kohtelun, riiston ja hyväksikäytön riskit, mukaan lukien seksuaalisen riiston ja hyväksikäytön, lapsikaupan, sukupuolittuneen väkivallan, verkkovihan, kyberhyökkäysten ja tietosodankäynnin riskit. Sopimusvaltioiden tulisi ottaa käyttöön lasten kehittyvien valmiuksien mukaisia turva- ja suojatoimia.
83. Digitaalinen ympäristö voi avata ei-valtiollisille ryhmille, kuten terroristeiksi tai väkivaltaisiksi ääriryhmiksi luokitelluille ryhmille, uusia tapoja rekrytoida ja hyväksikäyttää lapsia saamalla heidät ryhtymään väkivaltaan tai osallistumaan siihen. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että lainsäädäntö estää terroristiryhmiä ja väkivaltaisia ääriryhmiä rekrytoimasta lapsia. Tällaisessa yhteydessä rikoksista syytettyjä lapsia tulisi kohdella pääasiassa uhreina, mutta jos heitä vastaan nostetaan syyte, tulisi soveltaa lapsille sopivaa oikeusjärjestelmää.

VIII. Perheympäristö ja vaihtoehtoinen hoito

84. Monet vanhemmat ja huoltajat tarvitsevat tukea kehittääkseen teknologista ymmärrystään, valmiuksiaan ja taitojaan, joita tarvitaan lasten auttamiseen digitaalisessa ympäristössä. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että vanhemmilla ja huoltajilla on mahdollisuus hankkia digitaalinen lukutaito ja että he voivat oppia, miten teknologia voi tukea lasten oikeuksia, kuinka tunnistaa lapsi, joka on verkossa tapahtuvan haitan uhri, ja kuinka reagoida tällaiseen tilanteeseen asianmukaisesti. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää vähäosaisten tai haavoittuvassa asemassa olevien lasten vanhempiin ja huoltajiin.
85. Tukiessaan ja neuvoessaan vanhempia ja huoltajia digitaaliseen ympäristöön liittyvissä asioissa sopimusvaltioiden tulisi edistää heidän tietoisuuttaan lasten lisääntyvän itenäisyyden kunnioittamisesta ja yksityisyyden tarpeesta näiden kehittyvien valmiuksien mukaisesti. Sopimusvaltioiden tulisi ottaa huomioon, että lapset usein omaksuvat

---

³⁹ Yleiskommentti nro 24 (2019), kohta 101 ja CRC/C/156, kohta 71.

ja kokeilevat digitaalisia mahdollisuuksia innokkaasti ja että he saattavat kohdata riskejä, myös nuorempina kuin vanhemmat ja huoltajat ehkä odottaisivat. Jotkut lapset kertoivat kaipaavansa digitaaliselle toiminnalleen enemmän tukea ja kannustusta, varsinkin, jos he kokivat vanhempien ja huoltajien lähestymistavan rankaisevaksi tai liian rajoittavaksi tai jos heidän kehittyviä valmiuksiaan ei otettu huomioon.⁴⁰

86. Sopimusvaltioiden tulisi ottaa huomioon, että vanhemmille ja huoltajille tarjottavan tuen ja neuvonnan tulisi pohjautua ymmärrykseen vanhempien ja lapsen suhteiden erityisyydestä ja ainutlaatuisuudesta. Neuvonnan tulisi tukea vanhempia ylläpitämään sellaista tasapainoa lapsen suojelemisen ja kehittyvän itsenäisyyden välillä, joka perustuu molemminpuoliseen empatiaan ja kunnioitukseen, ei kieltämiseen ja kontrolliin. Kun vanhempia ja huoltajia autetaan ylläpitämään tasapainoa vanhempien vastuun ja lapsen oikeuksien välillä, ohjaavana periaatteena tulisi olla lapsen etu, jonka soveltamisessa huomioidaan lapsen kehittyvät valmiudet. Vanhemmille ja huoltajille suunnatun ohjauksen tulisi kannustaa lasten sosiaaliseen, luovaan ja oppimista tukevaan toimintaan digitaalisessa ympäristössä ja painottaa, että digitaalisten teknologioiden ei tule korvata suoraa, vastavuoroista vuorovaikutusta lasten välillä eikä lasten ja vanhempien tai huoltajien välillä.
87. On tärkeää, että perheestään eroon joutuneilla lapsilla on mahdollisuus käyttää digitaalisia teknologioita.⁴¹ On todettu, että digitaaliset teknologiat ovat hyödyllisiä perhesuhteiden ylläpitämiseksi esimerkiksi silloin, kun vanhemmat ovat eronneet tai lapsi on sijoitettu vaihtoehtoiseen hoitoon, ja tilanteissa, joissa on tarkoitus muodostaa suhde lapsen ja mahdollisten adoptio- tai sijaisvanhempien välille tai yhdistää lapsi perheensä kanssa humanitäärisessä kriisitilanteessa. Siksi toisistaan eroon joutuneiden perheenjäsenten kohdalla sopimusvaltioiden tulisi tukea lasten ja heidän vanhempiensa, huoltajiensa ja muiden asiaan liittyvien henkilöiden mahdollisuutta käyttää digitaalisia palveluita ottaen huomioon lapsen turvallisuus ja etu.
88. Digitaalista osallisuutta edistävien toimien tulisi olla tasapainossa lasten suojelun tarpeen kanssa tilanteissa, joissa joko fyysisesti läsnä olevat tai etäällä olevat vanhemmat, muut perheenjäsenet tai huoltajat voivat saattaa lapset vaaraan. Sopimusvaltioiden tulisi ottaa huomioon, että tällaiset riskit saattavat johtua digitaalisten teknologioiden suunnittelusta tai käytöstä, joiden kautta esimerkiksi lapsen sijainti voi paljastua mahdolliselle hyväksikäyttäjälle. Näiden riskien tunnistamiseksi sopimusvaltioiden tulisi edellyttää sisäänrakennettua turvallisuutta ja tietosuojaa ja varmistaa, että vanhemmat ja huoltajat ovat täysin tietoisia riskeistä sekä lasten tukemiseen ja suojelemiseen käytettävissä olevista strategioista.

---

⁴⁰ Our Rights in a Digital World, s. 30.

⁴¹ Yleiskommentti nro 21 (2017), kohta 35.

IX. Vammaiset lapset

89. Digitaalinen ympäristö avaa vammaisille lapsille uusia mahdollisuuksia muodostaa sosiaalisia suhteita ikätovereihinsa, hankkia tietoa ja osallistua julkisiin päätöksentekoprosesseihin. Sopimusvaltioiden tulisi tukea noita mahdollisuuksia ja ryhtyä toimiin estääkseen uusien esteiden syntyminen sekä poistaakseen esteitä, joita vammaiset lapset kohtaavat digitaalisen ympäristön osalta.
90. Lapset, joilla on erilaisia vammoja, kuten fyysisiä, henkisiä, psykososiaalisia, kuulo- tai näkövammoja, kohtaavat digitaalisessa ympäristössä erilaisia esteitä: sisältöä ei esimerkiksi aina ole saavutettavassa muodossa; kohtuuhintaisia apuvälineitä on rajallisesti saatavana kotiin, kouluun ja yhteiskunnassa toimimiseen; ja digitaalisten laitteiden käyttö on kielletty kouluissa, terveydenhoitolaitoksissa tai muissa ympäristöissä. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että vammaisilla lapsilla on pääsy saavutettavan sisällön pariin, ja poistaa käytäntöjä, jotka vaikuttavat vammaisiin lapsiin syrjivästi. Niiden tulisi varmistaa, että vammaisten lasten ja etenkin köyhyydessä elävien vammaisten lasten käytettävissä on tarvittavia apuvälineitä. Sopimusvaltioiden tulisi tarjota vammaisille lapsille, heidän perheilleen sekä oppilaitosten ja muiden ympäristöjen henkilökunnalle tietoisuutta lisääviä kampanjoita, koulutusta ja resursseja, jotta heillä on riittävät tiedot ja taidot digitaalisten teknologioiden tehokkaaseen käyttöön.
91. Sopimusvaltioiden tulisi edistää teknisiä innovaatioita, jotka vastaavat erilaisten vammojen kanssa elävien lasten tarpeisiin. Niiden tulisi varmistaa, että digitaalisten tuotteiden ja palvelujen suunnittelussa otetaan huomioon yleinen saavutettavuus niin, että kaikki lapset voivat käyttää tuotteita ja palveluja poikkeuksetta ja ilman mukauttamisen tarvetta. Vammaiset lapset tulisi ottaa mukaan sellaisten käytäntöjen, tuotteiden ja palvelujen suunnitteluun ja toteutukseen, jotka vaikuttavat heidän oikeuksiensa toteutumiseen digitaalisessa ympäristössä.
92. Vammaiset lapset voivat olla muita alttiimpia digitaalisen ympäristön riskeille, kuten verkkovihalle ja seksuaaliselle riistolle ja hyväksikäytölle. Sopimusvaltioiden tulisi tunnistaa vammaisiin lapsiin kohdistuvat riskit ja puuttua niihin. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että digitaalinen ympäristö on turvallinen vammaisille lapsille, ja ryhtyä toimiin torjuakseen vammaisten lasten kohtaamia ennakkoluuloja, jotka voivat johtaa liialliseen suojeluun tai hyljeksintään. Turvallisuustietojen, suojelustrategioiden sekä digitaaliseen ympäristöön liittyvien julkisten tietojen, palvelujen ja foorumien tulisi olla saavutettavia.

X. Terveys ja hyvinvointi

93. Digitaaliset teknologiat voivat helpottaa terveystietojen ja -tietojen saatavuutta sekä taudinmäärittäystä ja hoidon toteuttamista äitien, vastasyntyneiden, lasten ja nuorten somaattisen ja mielenterveyden hoidossa sekä ravitsemuksessa. Digitaaliset teknologiat tarjoavat myös huomattavia mahdollisuuksia vähäosaisten ja haavoittuvassa

asemassa olevien sekä syrjäisissä yhteisöissä elävien lasten tavoittamiseen. Kansallisissa hätätilanteissa tai terveydellisissä ja humanitäärisissä kriiseissä terveyspalveluita ja -tietoja voidaan ehkä käyttää vain digitaalisten teknologioiden avulla.

94. Lapset kertoivat, että he arvostavat terveyteen ja hyvinvointiin, kuten fyysiseen ja henkiseen hyvinvointiin, seksuaali- ja lisääntymisterveyteen, murrosikään, seksuaalisuuteen ja hedelmöittymiseen liittyvän tiedon ja tuen hakemista verkossa.⁴² Nuoret haluavat saada etenkin maksuttomia, luottamuksellisia, ikäänsä nähden sopivia ja syrjimättömiä mielenterveys-, seksuaalisuus- ja lisääntymisterveyspalveluja verkossa.⁴³ Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että lapsilla on turvallinen, suojattu ja luottamuksellinen mahdollisuus saada luotettavia terveystietoja ja -palveluja, mukaan lukien psykologisia neuvontapalveluja.⁴⁴ Näissä palveluissa tulisi rajoittaa lasten tietojen käsittelyä vain palvelun tarjoamisen kannalta välttämättömään käsittelyyn. Palveluiden tarjoajien tulisi olla ammattilaisia tai asianmukaisen koulutuksen saaneita henkilöitä, ja palveluita tulisi valvoa säädellyin valvontamekanismein. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että digitaaliset terveystuotteet ja -palvelut eivät aiheuta tai lisää epätasa-arvoa lasten mahdollisuuksissa käyttää henkilökohtaisia, kasvokkain tarjottavia terveyspalveluita.
95. Sopimusvaltioiden tulisi kannustaa ja investoida tutkimus- ja kehitystyöhön, jossa keskitytään lasten erityisiin terveystarpeisiin ja joka edistää lasten terveyden myönteistä kehittymistä teknologian kehityksen avulla. Digitaalipalveluita tulisi käyttää täydentämään tai parantamaan lasten henkilökohtaisia, kasvokkain tarjottavia terveyspalveluita.⁴⁵ Sopimusvaltioiden tulisi laatia tai päivittää sääntelyä, joka edellyttää, että terveysteknologioiden ja -palvelujen tarjoajat ottavat lasten oikeudet huomioon näiden tekniikoiden ja palveluiden toiminnallisuudessa, sisällössä ja levityksessä.
96. Sopimusvaltioiden tulisi laatia sääntelyä, jolla torjutaan tunnettuja haittoja. Niiden tulisi ottaa julkisella terveyssektorilla ennakoivasti huomioon uudet tutkimustiedot ja näyttö ja estää sellaisten virheellisten tietojen, materiaalien ja palvelujen leviäminen, jotka voivat vahingoittaa lasten mielenterveyttä tai somaattista terveyttä. Toimenpiteet saattavat olla tarpeen myös epäterveellisen pelien tai sosiaalisen median käytön ehkäisemiseksi. Mahdollinen toimenpide voi olla esimerkiksi sellaisen sääntelyn laatiminen, joka kieltää lasten kehitystä ja oikeuksia heikentävän digitaalisen suunnittelun.⁴⁶
97. Sopimusvaltioiden tulisi kannustaa digitaalisten teknologioiden hyödyntämiseen terveellisten elintapojen, kuten fyysisen ja sosiaalisen aktiivisuuden edistämiseksi.⁴⁷ Sopimusvaltioiden tulisi säännellä kohdennettua ja ikätasoon sopimatonta mainontaa,

---

⁴² Our Rights in a Digital World, s. 37.

⁴³ Yleiskommentti nro 20 (2016), kohta 59.

⁴⁴ Ibid., kohdat 47 ja 59.

⁴⁵ Ibid., kohdat 47–48.

⁴⁶ Yleiskommentti nro 15 (2013), kohta 84.

⁴⁷ Yleiskommentti nro 17 (2013), kohta 13.

markkinointia ja muita digitaalisia palveluita, jotta lapset eivät altistu epäterveellisten tuotteiden, kuten tiettyjen elintarvikkeiden ja juomien, alkoholin, huumeiden, tupakan ja muiden nikotiinituotteiden mainonnalle.⁴⁸ Tällaisen digitaalista ympäristöä koskevan sääntelyn tulisi olla linjassa muuta kuin verkkoympäristöä koskevan sääntelyn kanssa ja pysyä sen tasalla.

98. Digitaaliset teknologiat antavat lapsille monenlaisia mahdollisuuksia oman terveyden ja hyvinvoinnin parantamiseen silloin, kun teknologian käyttö on tasapainossa lasten levon ja liikunnan tarpeen sekä ikätovereiden, perheen ja yhteisöjen kanssa tapahtuvan vuorovaikutuksen tarpeen kanssa. Sopimusvaltioiden tulisi laatia lapsille, vanhemmille, huoltajille ja opettajille ohjeita digitaalisen ja muun toiminnan terveen tasapainon sekä levon tärkeydestä.

XI. Opetus- ja kulttuuritoiminta ja vapaa-ajan toiminta

A. Oikeus opetukseen

99. Digitaalinen ympäristö voi mahdollistaa ja huomattavasti parantaa lasten pääsyä laadukkaaseen inklusiiviseen opetukseen. Se voi tarjota luotettavia lähteitä viralliseen ja epäviralliseen oppimiseen, arkioppimiseen, vertaisoppimiseen sekä omatoimiseen opiskeluun. Digitaalisten teknologioiden käyttö voi myös vahvistaa opettajan ja oppilaan välistä sekä oppilaiden välistä vuorovaikutusta. Lapset painottivat digitaaliteknologian merkitystä siinä, kuinka se parantaa heidän mahdollisuuksiaan saada opetusta ja tukee heidän oppimistaan ja osallistumistaan opetusajan ulkopuoliseen toimintaan.⁴⁹
100. Sopimusvaltioiden tulisi tukea oppilaitoksia ja kulttuurilaitoksia, kuten arkistoja, kirjastoja ja museoita, tarjoamaan lapsille pääsyn erilaisiin digitaalisiin ja interaktiivisiin oppimateriaaleihin, huomioiden myös alkuperäiskansoihin liittyvät lähteet ja lasten ymmärtämällä kielillä laaditut lähteet. Ne ja muut arvokkaat lähteet voivat auttaa lapsia kiinnittymään omiin luoviin, kansalais- ja kulttuurisiin käytäntöihinsä ja oppimaan muiden käytännöistä.⁵⁰ Sopimusvaltioiden tulisi parantaa lasten mahdollisuuksia verkko- ja elinikäiseen oppimiseen.
101. Sopimusvaltioiden tulisi panostaa tasapuolisesti koulujen ja muiden oppimisympäristöjen tekniseen infrastruktuuriin ja varmistaa, että saatavilla on kohtuuhintaisesti riittävä määrä tietokoneita, laadukas ja nopea laajakaista ja vakaa sähkön lähde, että opettajille tarjotaan koulutusta digitaalisten opetusvälineiden käytöstä ja että koulun teknologiat ovat esteettömiä ja oikea-aikaisesti ylläpidettyjä. Sopimusvaltioiden tulisi myös tukea erilaisten, laadukkaiden ja lasten ymmärtämällä kielillä laadittujen digitaalisten koulutusresurssien kehittämistä ja levitystä. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, ettei eriarvoisuus, kuten tyttöjen kokemana epätasa-arvo pahene, ettei digitaalisten

---

⁴⁸ Yleiskommentti nro 15 (2013), kohta 77.

⁴⁹ Our Rights in a Digital World, s. 14, 16 ja 30.

⁵⁰ Yleiskommentti nro 17 (2013), kohta 10.

teknologioiden käyttö heikennä lähiopetusta ja että teknologian käyttö opetustarkoituksissa on perusteltua.

102. Digitaalinen opusteknologia voi mahdollistaa etä- tai mobiilioppimisen lapsille, jotka eivät ole fyysisesti läsnä koulussa, asuvat syrjäisillä alueilla tai ovat vähäosaisia tai haa-voittuvassa asemassa.⁵¹ Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että käytössä on asianmu-kainen infrastruktuuri, joka antaa kaikille lapsille mahdollisuuden hyödyntää etäoppi-misessä tarvittavia peruspalveluja, kuten laitteita, sähköä, internetyhteyttä, oppimate-riaaleja ja ammattilaisten tukea. Niiden tulisi myös varmistaa, että kouluilla on riittävät resurssit tarjota opastusta vanhemmille ja huoltajille kotona tapahtuvaan oppimiseen ja että digitaaliset koulutustuotteet ja -palvelut eivät synnytä tai pahenna eriarvoi-suutta lasten mahdollisuuksissa päästä lähiopetukseen.
103. Sopimusvaltioiden tulisi laatia kouluille ja muille opusteknologian ja -materiaalien hankinnasta ja käytöstä vastaaville tahoille näyttöön perustuvia linjauksia, standardeja ja ohjeita, jotka edistävät koulutuksesta saatavaa arvokasta hyötyä. Digitaalista opetus-teknologiaa koskevien standardien avulla tulisi varmistaa, että teknologioiden käyttö opetustarkoituksissa on eettistä ja tarkoituksenmukaista ja että ne eivät altista lapsia väkivallalle, syrjinnälle, henkilötietojen väärinkäytölle, kaupalliselle hyväksikäytölle tai muille heidän oikeuksiensa loukkauksille, kuten digitaalitekniikoiden käytölle lap-sen toiminnan dokumentointiin ja tiedon jakamiseen lapsen vanhemmille tai huoltajille ilman lapsen tietämystä tai suostumusta.
104. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että digitaalista lukutaitoa opetetaan kouluissa osana perusopetuksen opetussuunnitelmaa koko kouluaajan esikoulutasolta lähtien ja että opetuskäytäntöjä arvioidaan niiden tulosten perusteella.⁵² Opetussuunnitelman tu-lisi kattaa erilaisten digitaalisten työkalujen ja resurssien, kuten sisältöön, tuottami-seen, yhteistyöhön, osallistumiseen, vuorovaikutukseen ja kansalaisvaikuttamiseen liittyvien työkalujen ja resurssien turvalliseen käyttöön liittyvät tiedot ja taidot. Ope-tussuunnitelman tulisi sisältää myös kriittistä tiedon arviointia, ohjeistusta luotetta-vien tietolähteiden löytämiseen, virheellisen tiedon ja muuten puolueellisen tai virheel-lisen sisällön tunnistamiseen esimerkiksi seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja ihmisoi-keuksia (mukaan lukien lapsen oikeuksia digitaalisessa ympäristössä) koskevissa asi-oissa sekä tietoa käytettävissä olevista tukitoimista ja oikaisukeinoista. Opetussuunni-telman tulisi edistää lasten tietoisuutta sisältöön, kontakteihin, käytökseen ja sopimuk-seen liittyvien riskien mahdollisista vahingollisista seurauksista, kuten verkkovihasta, ihmiskaupasta, seksuaalisesta riistosta ja hyväksikäytöstä ja muista väkivallan muo-doista, sekä vahinkoja vähentävistä selviämistrategioista ja omien ja muiden

---

⁵¹ Naisten syrjinnän poistamista käsittelevän komitean ja lapsen oikeuksien komitean yhteinen yleissuositus nro 31/yleiskommentti nro 18 (2014) haitallisista käytännöistä, kohta 64 ja Lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 11 (2009), kohta 61 ja yleiskommentti nro 21 (2017), kohta 55.

⁵² Yleiskommentti nro 20 (2016), kohta 47.

henkilötietojen suojelemiseen liittyvistä ja lasten sosiaalisia ja tunnetaitoja sekä tietokykyä kehittävästä strategioista.

105. On yhä tärkeämpää, että lapset oppivat ymmärtämään digitaalista ympäristöä ja sen infrastruktuuria, liiketoimintakäytäntöjä, suostuttelustrategioita ja tietojen automaattisen käsittelyn, henkilötietojen ja digitaalisen valvonnan käyttöä sekä yhteisöjen digitalisoitumisen mahdollisia negatiivisia vaikutuksia. Opettajien, etenkin niiden, jotka opettavat digitaalista lukutaitoa ja seksuaali- ja lisääntymisterveyskasvatusta, tulisi saada koulutusta digitaaliseen ympäristöön liittyvistä suojaustoimista.

B. Oikeus kulttuuriin, vapaa-aikaan ja leikkiin

106. Digitaalinen ympäristö edistää lasten oikeutta kulttuuriin, vapaa-aikaan ja leikkiin, joka on heidän hyvinvointinsa ja kehityksenä kannalta olennaista.⁵³ Kaikenikäiset lapset kertoivat, että he kokevat mielihyvää ja mielenkiintoa ja rentoutuvat käyttäessään erilaisia itse valitsemiaan digitaalisia tuotteita ja palveluita⁵⁴, mutta ovat huolissaan siitä, että aikuiset eivät välttämättä ymmärrä digitaalisen pelaamisen ja leikin tärkeyttä ja että siihen voi osallistua ystävien kanssa.⁵⁵
107. Kulttuurin, vapaa-ajan toiminnan ja leikin digitaalisten muotojen tulisi tukea lapsia ja olla hyödyksi heille sekä heijastaa ja edistää lasten erilaisia identiteettejä, etenkin kulttuuriin, kieleen ja alkuperään liittyviä identiteettejä. Ne voivat edistää lasten sosiaalisia taitoja, oppimista, ilmaisutaitoa, luovaa toimintaa, kuten musiikkiin ja taiteeseen liittyvää toimintaa, sekä luoda kokemuksia yhteenkuuluvuudesta ja yhteisestä kulttuurista.⁵⁶ Kulttuurielämään osallistuminen verkossa tukee luovuutta, identiteettiä, sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja kulttuurista monimuotoisuutta. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että lapsilla on mahdollisuus käyttää vapaa-aikaansa tieto- ja viestintäteknologiakokeiluihin, ilmaista itseään ja osallistua kulttuurielämään verkossa.
108. Sopimusvaltioiden tulisi säännellä ammattilaisten, vanhempien ja huoltajien toimintaa ja antaa heille ohjeita sekä tehdä soveltuvin tavoin yhteistyötä digitaalisten palveluiden tarjoajien kanssa varmistakseen, että digitaalitekniikka ja digitaaliset palvelut, jotka on tarkoitettu lapsille, joihin lapset pääsevät tai jotka vaikuttavat heidän vapaa-aikaansa, suunnitellaan, levitetään ja käytetään tavoilla, jotka parantavat lasten mahdollisuuksia kulttuuriin, vapaa-aikaan ja leikkiin. Ne voivat esimerkiksi kannustaa innovointiin digitaalisissa peleissä ja leikeissä ja niihin liittyvissä toiminnoissa, mikä tukee lasten itsenäisyyttä, kehitystä ja mielihyvää.
109. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että mahdollisuuksia kulttuuriin, vapaa-aikaan ja leikkiin digitaalisessa ympäristössä edistetään tasapainossa houkuttelevien, lasten asuinalueilla tarjottavien fyysisten vaihtoehtojen kanssa. Etenkin varhaisina vuosina

---

⁵³ Yleiskommentti nro 17 (2013), kohta 7.

⁵⁴ Our Rights in a Digital World, s. 22.

⁵⁵ Yleiskommentti nro 17 (2013), kohta 33.

⁵⁶ Ibid., kohta 5.

lapset oppivat kieltä, koordinaatiota, sosiaalisia taitoja ja tunneälyä pitkälti sellaisen leikin kautta, johon sisältyy fyysistä liikkumista ja kasvokkaista vuorovaikutusta muiden ihmisten kanssa. Vanhemmille lapsille fyysistä toimintaa, joukkueurheilua ja muuta ulkona tapahtuvaa toimintaa sisältävä leikki ja vapaa-ajanvietto voi tuottaa terveyshyötyjä ja kehittää toiminnallisia ja sosiaalisia taitoja.

110. Digitaalisessa ympäristössä vietetty vapaa-aika voi altistaa lapset riskeille esimerkiksi harhaanjohtavan mainonnan tai erittäin suostuttelevien tai uhkapelimäisten ominaisuuksien kautta. Sopimusvaltioiden tulisi tietosuojan sekä sisäänrakennetun turvallisuuden ja tietoturvan ja muiden sääntelytoimien avulla varmistaa, että yritykset eivät kohdista lapsiin kyseisiä ominaisuuksia tai muita tekniikoita, jotka on suunniteltu kaupallisen hyödyn asettamiseen lapsen edun edelle.
111. Jos sopimusvaltiot tai yritykset määrittävät ohjeita, ikärajoituksia, merkintöjä tai sertifiointeja tietyille digitaalisen leikin ja vapaa-ajanvieton muodoille, ne tulisi muotoilla siten, että ne eivät rajoita lasten pääsyä digitaaliseen ympäristöön kokonaisuudessaan eivätkä heikennä heidän mahdollisuuksiaan vapaa-aikaan tai muita heidän oikeuksiaan.

XII. Erityiset suojatoimet

A. Suojelu taloudelliselta, seksuaaliselta ja muunlaiselta hyväksikäytöltä

112. Lapsia tulisi suojella kaikenlaiselta hyväksikäytöltä, joka on millään tavalla vahingollista heidän hyvinvoinnilleen digitaalisessa ympäristössä. Hyväksikäyttöä voi esiintyä monessa muodossa, kuten taloudellinen hyväksikäyttö, mukaan lukien lapsityövoiman käyttö, seksuaalinen riisto ja hyväksikäyttö, lasten myynti, ihmiskauppa ja sieppaukset ja lasten rekrytointi rikolliseen toimintaan, kuten kyberrikoksiin. Tuottamalla ja jakamalla sisältöä lapset voivat olla digitaalisessa ympäristössä taloudellisia toimijoita, mikä voi johtaa heidän hyväksikäyttöön.
113. Sopimusvaltioiden tulisi arvioida asiaan liittyviä lakeja ja käytäntöjä ja varmistaa, että lapsia suojellaan kaikelta taloudelliselta, seksuaaliselta ja muunlaiselta hyväksikäytöltä. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että lasten oikeuksia työskennellä digitaalisessa ympäristössä ja heidän siihen liittyviä mahdollisuuksiaan korvauksiin suojellaan.
114. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että käytössä ovat asianmukaiset täytäntöönpanomekanismit, jotka tukevat lapsia, vanhempia ja huoltajia sovellettavien suojakeinojen käytössä.⁵⁷ Niiden tulisi varmistaa lainsäädännöllä, että lapsia suojellaan haitallisilta tuotteilta, kuten aseilta ja huumeilta, sekä haitallisilta palveluilta, kuten uhkapeleiltä.

---

⁵⁷ Yleiskommentti nro 16 (2013), kohta 37.

Tehokkaiden iänvarmennusjärjestelmien avulla tulisi estää lapsia pääsemästä käsiksi tuotteisiin ja palveluihin, joiden omistaminen tai käyttö on heille laitonta. Tällaisten järjestelmien tulisi olla tietosuoja- ja suojausvaatimusten mukaisia.

115. Ottaen huomioon sopimusvaltioiden velvollisuuden tutkia ihmiskauppaa sekä nostaa syytteitä ja määrätä rangaistuksia ihmiskaupasta, sen osatekijöistä ja niihin liittyvästä toiminnasta, sopimusvaltioiden tulisi kehittää ja päivittää ihmiskaupan vastaista lainsäädäntöään niin, että se estää rikollisia ryhmiä rekrytoimasta lapsia teknologian avulla.
116. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että lapsia suojellaan asianmukaisella lainsäädännöllä digitaalisessa ympäristössä tapahtuvilta rikoksilta, kuten petoksilta ja identiteettivarkauksilta. Sopimusvaltioiden tulisi kohdentaa riittävästi resursseja sen varmistamiseen, että digitaalisessa ympäristössä tapahtuvat rikokset tutkitaan ja niistä nostetaan syytteet. Tällaisten rikosten riskin minimoimiseksi sopimusvaltioiden tulee myös edellyttää lasten käyttämiltä digitaalisilta tuotteilta ja palveluilta korkeaa kyberturvallisuutta sekä sisäänrakennettua tietosuojaa ja turvallisuutta.

B. Lapset ja oikeudenkäyttö

117. Lasten voidaan väittää rikkoneen kyberrikoslakeja, heitä voidaan syyttää näiden lakien rikkomisesta tai heidän voidaan todeta syyllistyneen niiden rikkomiseen. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että päättäjät ottavat huomioon tällaisten lakien vaikutukset lapseen ja että he keskittyvät ehkäiseviin toimiin ja pyrkivät kaikin tavoin kehittämään ja hyödyntämään vaihtoehtoja rikosoikeudellisille seuraamuksille.
118. Lasten itse tuottamaa seksuaalista materiaalia, joka on heidän hallussaan ja/tai jota he omalla suostumuksellaan jakavat ja joka on yksinomaan heidän yksityisessä käytössään, ei tule kriminalisoida. Lapsille tulisi kehittää heille sopivia kanavia, joiden kautta he voivat hakea itse tuotettuun seksuaaliseen sisältöön liittyviä neuvoja ja apua turvallisesti.
119. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että rikosten ehkäisyssä, tutkimisessa ja niistä syyttämisesä käytettävää digitaalista teknologiaa, valvontamekanismeja, kuten kasvojen tunnistusohjelmia ja riskiprofilointia, ei kohdisteta epäoikeudenmukaisesti lapseen, joita epäillään tai joita vastaan on nostettu syyte rikoksesta, ja ettei niitä käytetä tavoilla, jotka loukkaavat lasten oikeuksia, etenkin heidän oikeuksiaan yksityisyyteen, ihmisarvoon ja yhdistymisvapauteen.
120. Komitea tiedostaa, että jos oikeuskäsittelyiden digitalisoituminen johtaa siihen, ettei lasten kanssa ole henkilökohtaista kontaktia, tilanne voi vaikuttaa negatiivisesti kuntouttaviin ja restoratiivisen oikeuden toimenpiteisiin, jotka perustuvat vuorovaikutussuhteen muodostamiseen lapsen kanssa. Tällaisissa tilanteissa ja myös silloin, kun lapselta riistetään hänen vapautensa, sopimusvaltioiden tulisi tarjota henkilökohtaisia

kontakteja, jotta lapset voivat olla mielekkäässä vuorovaikutuksessa tuomioistuinten ja kuntoutuksen toteuttajien kanssa.

C. Aseellisten selkkausten keskellä elävien lasten, siirtolaislasten ja muutoin haavoittuvassa asemassa olevien lasten suojeleminen

121. Digitaalinen ympäristö voi tarjota haavoittuvassa asemassa oleville lapsille, kuten aseellisen selkkauksen keskellä eläville, maan sisäisille pakolaisille, ilman huoltajaa oleville lapsille, katuolosuhteissa eläville ja luonnonkatastrofien uhreiksi joutuneille lapsille sekä siirtolais-, turvapaikanhakija- ja pakolaislapsille mahdollisuuden saada heidän suojelunsa kannalta elintärkeää, hengen pelastavaa tietoa. Digitaalinen ympäristö voi myös auttaa lapsia pysymään yhteydessä perheisiinsä, käyttämään koulutus- ja terveystalvituja ja muita perustalvituja ja hankkimaan ruokaa ja suojaa. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että tällaisilla lapsilla on turvallinen, varma, yksityinen ja heitä hyödyttävä pääsy digitaaliseen ympäristöön, ja suojella heitä kaikilta väkivallan, riiston ja hyväksikäytön muodoilta.
122. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että lapsia ei rekrytoida eikä käytetä konflikteihin, kuten aseellisiin konflikteihin, digitaalisen ympäristön kautta. Lasten houkuttelua ja groomingia teknologian, esimerkiksi sosiaalisen median alustojen, chat-palveluiden tai verkkopelien, kautta tulisi ehkäistä, kriminalisoida ja tehdä rangaistavaksi.

XIII. Kansainvälinen ja alueellinen yhteistyö

123. Digitaalisen ympäristön rajat ylittävän, monikansallisen luonteen vuoksi tarvitaan vahvaa kansainvälistä ja alueellista yhteistyötä, jotta pystytään varmistamaan, että kaikki sidosryhmät, mukaan lukien sopimusvaltiot, yritykset ja muut toimijat, tosiasiallisesti kunnioittavat ja suojelevat lasten digitaaliseen ympäristöön liittyviä oikeuksia ja huolehtivat niiden toteutumisesta. Siksi on tärkeää, että sopimusvaltiot tekevät yhteistyötä kahdenvälisesti ja monikeskeisesti kansallisten ja kansainvälisten kansalaisjärjestöjen, Yhdistyneiden kansakuntien alaisten toimijoiden, yritysten sekä digitaaliseen ympäristöön liittyvään lasten suojeluun ja ihmisoikeuksiin erikoistuneiden organisaatioiden kanssa.
124. Sopimusvaltioiden tulisi edistää kansainvälistä ja alueellista asiantuntemuksen ja hyvien käytäntöjen jakamista ja osallistua siihen. Sopimusvaltioiden tulisi kehittää ja edistää kansalliset rajat ylittäviä valmiuksia, resursseja, standardeja, säädöksiä ja suoja-toimia, jotka tukevat lasten oikeuksien toteutumista digitaalisessa ympäristössä kaikissa sopimusvaltioissa. Sopimusvaltioiden tulisi tukea yhteisen määritelmän muodostamista sille, mikä katsotaan rikokseksi digitaalisessa ympäristössä, sekä keskinäistä oikeudellista avunantoa ja yhteistyönä tapahtuvaa todisteiden keräämistä ja jakamista.

XIV. Levitys

125. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että tätä yleiskommenttia levitetään laajasti kaikille sidosryhmille, etenkin parlamenteille ja valtion viranomaisille, kuten monialaisesta ja alakohtaisesta digitaalisesta muutoksesta vastaaville viranomaisille, sekä oikeuslaitoksen jäsenille, yrityksille, tiedotusvälineille, kansalaisyhteiskunnalle ja suurelle yleisölle sekä lapsille ja opetushenkilöstölle muun muassa digitaalisen teknologian avulla. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että tämä yleiskommentti tuodaan saataville useissa muodoissa ja useilla kielillä ja että siitä laaditaan myös eri ikätasojille sopivia versioita.
-